

ЕСЕПТІК ЖИЫН

Жалпы қоғам түсінігінде қайсыбір тараптағы үлкенді-кішілі лауазымдылардың негізінен екі мақсаты болады. Бірі халқына қалтқысыз қызмет ету, екіншісі өзіне қызмет ету. Заңға керіағарлығы болмаса осы айтылғандай өзіне қызмет етудің де еш өрескелдігі жоқ, әлбетте. Сондықтан көп ретте екі мақсаттың айырғысыз байланысып, жіптіктей болып кететіні бар. Ал енді міндетті түрде халыққа қызметші болуға жегілген үлкенді-кішілі әкім дейтін лауазымдылардың халыққа қызметі қаншалықты? Мұны үрдіске айналған ел алдындағы әкімдер есебінен беруге тырысады.

ӘКІМ еліне қаншалықты жақын?

Биыл да жылдағы үрдіспен Алматы облысы әкімі Амандық Баталов ел алдында есеп берді. Есепті кездесуде әкім өңірде атқарылған іргелі істердің ретіне тоқтала келіп, алдағы шаруалар жайын да нақтылады. Әсіресе, республикадағы экономикалық әлеуеті жоғары облыстың дамуына Елбасы мен Президенттің айрықша назар аударып отырғанына тоқталды.

Аймақ басшысы әуелі өткен жылдың қортындысын жасап, жеткен жетістіктердің көрсеткіштерін тізбеледі. Атап айтқанда Алматы облысының жалпы өңірлік өнімі 4,5% - ға өсіп, 3 триллион теңгеден асқан. Жаңа жұмыс орындары ашылып, 48 мыңнан астам жұмыс орны құрылған. Оның 31 мыңы – тұрақты. Бюджетке түсетін түсімдер 509 млрд. теңгеге жеткен, оның ішінде меншікті кірістер – 226 млрд. теңге. Соның арқасында биыл облыс бюджеті 586 млрд. теңге көлемін құрады. А.Баталов бұл қаржылардың әр тиынына дейін есептеліп, халықтың әл-ауқаты мен экономикалық өсіміге қол жеткізуге жұмсалатынын жеткізді.

«Бюджеттің 75% әлеуметтік мәселелерді шешуге және тұруға қолайлы жағдай жасауға, оның ішінде жолдарды жөндеуге – 40 млрд. теңге, желілермен тұрғын үй салуға – 32,6 млрд. теңге, сумен жабдықтауға – 10,5 млрд. теңге, газдандыруға – 3,2 млрд. теңге және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын дамытуға – 12 млрд. теңге бағытталды», – деді.

Облыстағы шешімін таппаған мәселенің бірі үш ауысымды мектептер жайына тоқталған әкім осы бағытта қарқынды жұмыстар жүргізілетінін айтты. Осыған дейін де өңірде 75 білім мекемесі бой көтерген. Дей тұрғанмен, облыста үш ауысымда оқытатын 38 мектеп бар. Биылғы жылы жалпы құны 11,2 млрд. теңге болатын 13 мектеп салу жоспарда. «Біз осы мәселені жеке инвестиция есебінен де шешуге тырысудамыз.

Жергілікті әкімдер кәсіпкерлермен әріптестік орнатуы тиіс» деп атап өтті өңір басшысы. Балалар қауіпсіздігін де назарға алған әкім оқушыларды тасымалдау Үкімет қаражатымен 100 пайызға жаңартылатынын жеткізді. Оқушы демекші, облыстың білім саласында ілгерілеу бар. Әсіресе, қала мен ауыл мектептерінің алшақтығы біртіндеп азаюда. Биылғы жылы кабинеттерге жаңа модификациялар сатып алу мен 50 IT-сынып ашуға 1,1 млрд. теңге бөлінген. Онда оқушылар робототехникамен, бағдарламалаумен, 3D модельдеумен айналысады. Мәселен, облыста өткен жылы білім сапасының көрсеткіші 65 % құраған. «Бірақ бұл жеткіліксіз, бұдан әрі де білім сапасын көтеруге жұмыс істеуіміз керек. Облыстық білім басқармасының жаңа басшысына осы бағыттағы жұмысты күшейтуді тапсырамын», – деді облыс әкімі. Қазір білім саласында 10 қызмет автоматтандырылған жүйеде. Соның ішінде балабақшаға кезекке тұру қызметі де бар. Атап өтсек, облыстағы балабақшамен қамту деңгейі 98,4 %, биылғы жылы 100 пайызға жеткізбек.

Жалғасы 4-бетте

НЕГЕ?

Қаланың қақ ортасынан орын тепкен ірі сауда орталықтарының маңында, арбатта немесе халық көп жиналатын жерлерде сауда жасап отырған адамдарды жиі кездестіреміз. Азық түлік, киім-кешектен бастап, сан түрлі майда-шүйде заттарды арзан бағада сата-тын оларды халық арасында «жабайы саудагерлер» деп атап кеткен. 90-жылдардағы аумалы-төкпелі кезеңде кең етек жайған жабайы сауда әлі күнге дейін ырыққа көнбей келеді. Тіпті, белгіленбеген жерде, реттелме-ген бағамен, рұқсаты жоқ тауарларды сату табыс-ты кәсіп түріне айналып бара жатқандай. Әйтпесе, көше бойындағы саудагерлер неге әкімшілік тарапынан беріліп отырған мүмкіндікті пайдаланып, кәсіптерін заңдастырудан қашады дейсіз. Осыдан бір ай бұрын Талдықорған қаласының әкімдігі жылдағы дәстүрмен, заңсыз саудаға қарсы шара қолданған. Қаланың орталық көшелерін жайма базарға айналдырғандарға әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңның 204 бабы (белгіленбеген орындарда сауда жасау) бойынша ескерту жасалды. Ал оған құлақ аспағандардың шатырларын сүріліп, тауар-лары тәркіленді. Салдарынан, олардың өз кәсіптерін заңдастыруға мүмкіндік туды. Ал әкімдік тарапынан саудагерлерге арнайы орын ұсынылып, тіпті алғашқы жарты жылдыққа жалдау құнын төлемейтіндей жағдай жасалған. Бұған қатысты саудагерлердің айтар уәжі мы-нау: «Сауда жасаңдар деп беріп отырған жерлері базардан алшақ, ол жерге халық келмейді саудамыз жүрмей қалады. Оған қоса су, жарық жүргізілмеген, әжетхана да жоқ. Еш жағдай жасалмаған. Бұл мәселені де шешіп береміз деген әкімдік сөзінде тұрмады. Жаңа орынға 1-2 апта ішінде барлық жағдай жасап береміз дегелі бір ай уақыт өтті».

Саудагерлер сөзінше, жаңа сауда орны әлі дайын бол-маса, көше бойында тұрып сататын саудаға жолатпаса, күндерін қайтіп көрмек? Бірінің шиемтей бала-шағасы, мұнымен қосып, басында бір емес бірнеше несиесі тағы бар... Ел нарығында осындай ұсақ заңсыз сауда пайда болғалы оларға қарсы күрес жыл сайын жүргізіліп келеді. Бірақ, нәтиже байқалмайды. Керісінше, билік пен сау-дагерлер арасындағы дау күн өткен сайын күрделеніп барады. Сондықтан екі тараптың да мүдделеріне сай, ортақ бір шешімге келетін уақыт жеткен сияқты. Мысалы, бізден көш ілгері жүретін батыс елдері дала саудагерлерімен күрес жүргізуді баяғыда қойған. Керісінше олар сол сауда нүктелерінің жұмысын ұйымдастыруды қолға алыпты. Осылайша, Грецияда осы бағытта жұмыс атқаратын мемлекеттік құрылым көше бойында саты-латын тауарлардың сапасы мен бағаларына жауап береді. Ал Ирландия, Канада, Германия елдерінде көше саудасын реттейтін арнайы заң жүйесі бар. Бұл елдердің Үкіметі көше саудасын жаңа жұмыс орны ретінде қабылдайды. Және мұндай кәсіпкерлікке дұрыс-бағыт бағдар беру ұлттық экономиканы ынталандырады деп санайды. Ал біздің елде олай емес. Неге?

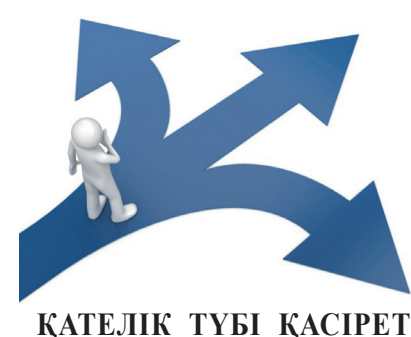
А. ӘБІШЕВА.

ФАКТЫ.СОБЫТИЯ.ЛЮДИ 3 стр.

ГРАНТ В НЬЮ-ЙОРКСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ В ОАЭ

СІЗ НЕ ДЕЙСІЗ? 5-бет

ҚАТЕЛІК ТҮБІ ҚАСІРЕТ

СҰХБАТ 7-бет

ТЫҢ ТАЛАПТАР ТҰРҒЫСЫНДА

ҰЛЫ ЖЕҢІСКЕ - 75 ЖЫЛ 8-9-бет

КҮРКІРЕП КҮНДЕЙ, ӨТТІ ҒОЙ СОҒЫС...

ДАБЫЛ

«ЧЕРНАЯ КАССА»-ҒА АЛДАНЫП ҚАЛМАҢЫЗ!

Соңғы күндері «Черная касса», «Котёл» деп аталатын ойын түрі қазақстандықтарды елең еткізді. Аз қаржат құйып, мол ақшаның иесі боласың деген ойынға алданғандардың қатары күн сайын артуда.

Ал оның тез тарауына әлеуметтік желі арқылы жұрттың бір бірімен бөлісуі себеп. 14 300 теңге салып, бірнеше күнде 114 400 теңгені еселеп қайтаруға болады деген уәдеге сенген жұрт алаяқтардың құрбаны болғанын сезбей де қалған. Ойын шарты қарапайым. Белгіленген соманы арнайы картаға жібереді. Со-

сын, ойынға қатысқысы келетін 8 адам жинауы керек. Егер, қатысушы бұл шартты орындаса, картасына 114 400 теңге түседі. Яғни, ойын басқарушылары соңынан кірген адамдардың есебінен алғашқыларға ақша беріп, үміттендіреді. Мұны экономистер Понци кестесіне құрылған ойын болғандықтан, бұл кәдімгі қаржы пирамидаларының бір түрі деп отыр. Аталмыш ойынға қаржысын құйып, сан соғып қалған құрбандар да жарыққа шыға бастады. Әзірше ең көп ұтылған 4,5 миллион теңгесінен айырылған азамат. Осы және басқа да мәселелерді назарда ұстаған ІІМ жағдайды өз бақылауына алып, тексерісті бастады. Егер аталмыш фактілер расталған жағдайда, қаржы пирамидаларын құрғаны және басқарғаны үшін (ҚР ҚК 217-бабы) мүлкін тәркілеумен 10 жылға дейін бас бостандығынан айыру түріндегі қылмыстық жаза қарастырылған. Ішкі істер органдары 2018 жылы 103, өткен жылы 23 қаржы пирамидасын анықтаса, биылдың өзінде 4 фактіні тіркеді.

Соңғы уақытта қазақстандықтар осындай алаяқтық жолмен ақша тапқысы келетіндерге жиі алдануда. Әсіресе, лотерея ойнататындар көбейген. Былтыр 647 лотерея ойыны заңсыз жүргізілген. Оған 320 қылмыстық іс қозғалып, 600-ге жуық ұтыс өткізілген орын жабылған. 10 мыңнан астам лотерея құралдары тәркіленген. Осы жайттар Парламентте қаралып, ереже бұзғандар 1000 АЕК дейін айыппұл төлеу мәселесі көтерілді. Бұдан былай бірыңғай лотерея операторымен келісімге келмеген ұйымдастырушы жауапқа тартылады.

Айта кету керек, өткен жылдың желтоқсан айында атышулы Questra қаржы пирамидасын құрушылар сотталған болатын. Сот шешіміне сәйкес, кінәлілер 8 жылдан 10 жылға дейін бас бостандығынан айырылған.

А.НАЗЫМ.

ҚР КОНСТИТУЦИЯСЫНА –25 ЖЫЛ

ҚАЗАҚСТАНДЫ ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ, ЗАЙЫРЛЫ, ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК МЕМЛЕКЕТ РЕТІНДЕ БЕКІТКЕН АТА ЗАҢЫМЫЗ КОНСТИТУЦИЯҒА БИЫЛ 25 ЖЫЛ. КЕЗ КЕЛГЕН МЕМЛЕКЕТТІҢ, ЕЛДІҢ ТӘУЕЛСІЗДІГІН, ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН АЙҚЫНДАЙТЫН НЕГІЗГІ ҚҰЖАТ – КОНСТИТУЦИЯ. ОНДА МЕМЛЕКЕТТІҢ БАРЛЫҚ ҚҰРЫЛЫМДАРЫНЫҢ, ЖЕКЕ АЗАМАТТАРДЫҢ, ҰЛТ ПЕН ҰЛЫСТАРДЫҢ, ӘЛЕУМЕТТІК ТОПТАРДЫҢ МАҚСАТТАРЫ, МІНДЕТТЕРІ, ҚҰҚЫҚТАРЫ КӨРСЕТІЛЕДІ.

ТӘУЕЛСІЗДІК ТІРЕГІ – АТА ЗАҢ

Конституциясы ашық және демократиялық қоғам орнатудың негізгі принциптерін баянды етуге тиіс болатын», – деп жазады Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев өзінің «Қазақстан жолы» атты кітабында. Осылайша, ел егемендігінен кейінгі 1993 жылы қабылданған Қазақстан Республикасының алғашқы Конституциясы егемендік тарихындағы ең демократияшыл құжат болып табылады.

Қазіргі һәм өмір бойғы басты міндетіміз – Қазақстан Тәуелсіздігінің тірегіне айналған Конституцияны қатаң ұстану. Яғни, басты талап – Ата Заңымыз, Конституцияны құрметтеп қорғау, ал оның маңыздылығын жоғалтпай сақтау республикамыздың әрбір азаматының міндеті мен парызы болуы тиіс. Ең бастысы, Қазақстан Тәуелсіздігінің 25 жыл бойғы дамуындағы бүгінгі жетістіктерінің баршасы Ата заңымыздың тиімділігін анық айқындап отыр. Конституцияны сыйлай білмесек, оның талаптарын мүлтіксіз орындай алмасақ, онда қоғамдық келісімге, тәртіпке, бейбітшілікке және тыныштыққа жету мүмкін болмайды, яғни мұндай жағдайда Отанның ырыс-бөрекелі болашағы туралы айтудың да қажеті жоқ. Олай болса, Тәуелсіздік тірегіне айналған Ата Заңды құрметтейік, ағайын.

Гүлзира НҰРҒАЗИНОВА,
Алматы облысы нотариаттық округінің нотариусы.

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛ

КӨП БОЛЫП ҚОЛҒА АЛАЙЫҚ

Елімізде Тілдерді қолдану мен дамытудың 2020 жылға дейінгі мемлекеттік бағдарламасы аясында Қазақстанда тұратын халықтар тілін сақтай отырып, мемлекеттік тілді балабақша, мектеп, жоғары оқу орындары, мемлекеттік қызмет және қоғамдық-саяси, әлеуметтік кәсіпкерлік саланың барлығында қолданысқа енгізу және өмірлік қажеттілікке айналдыру бағытында айтарлықтай жұмыстар атқарылу үстінде. Осы орайда, мемлекеттік органдарда, соның ішінде, соттарда да қазақ тілінің қолданыс аясын кеңейту жолында жүйелі жұмыстар жүргізілуде.

Тіл туралы заңның 4-бабына сай шығыс және ішкі құжаттар мемлекеттік тілде тіркеліп, хат-хабар қазақ тілінде алмасылуда. Сонымен қатар, Жоғарғы Сот шешімдер мен үкімдерге, яғни, сот актілеріне қойылатын тілдік талаптарды күшейтті. Сот тіл заңдылықтарының сақталуына кепілдік беріп қана қоймай, мемлекеттік іс жүргізуді сапалық белеске көтеруге бағыт алып отыр. Оған барша сот қызметкерлері белсенді атсалысуда. Айта кетерлігі, Тіл туралы заңмен сот ісінің мемлекеттік тілде жүргізілетіндігі нақтыланғанымен, ол деңгейге жете алмай жатырмыз. Сот ісінің толықтай мемлекеттік тілде жүргізілмеуінің өзіндік себептері бар. Мысалы, Азаматтық процессуалдық кодекстің 14-бабында азаматтық істер бойынша сот ісі мемлекеттік тілде жүргізілетіні, қажет болған жағдайда орыс немесе басқа тілдер қолданылатыны көрсетілген. Яғни, ел заңнамаларына сәйкес, сотқа арыз-шағым қай тілде түссе, іс сол тілде қаралады. Дей тұрғанмен, мемлекеттік тіл қолданысының кеңеюіне азаматтар мүдделік танытса, нұр

үстіне нұр болар еді. Сотқа талап арыздар мемлекеттік тілде түссе, ол міндетті түрде осы тілде қаралады.

Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауында ел көңілінен шыққан жағымды жаңалықтың бірі – мемлекеттік тілге қатысты болды. Мәселен: «Қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретіндегі рөлі күшейіп, ұлтаралық қатынас тіліне айналатын кезеңі келді деп есептеймін. Бірақ, мұндай дәрежеге жету үшін бәріміз даңғаза жасамай, жұмыла жұмыс жүргізуіміз керек», – деп атап көрсетті мемлекет басшысы. Сондықтан, көп түкірсе көл дегендей, бұл маңызды мәселені көп болып қолға алсақ, оңды нәтижеге жетуге болары даусыз.

Мерей ТОҚТАҒҰЛОВА,
Алматы облысының №1 кәмелетке
толмағандар істері жөніндегі
мамандандырылған ауданаралық
сотының судьясы.

МЕКТЕБІНДЕ НЕ ЖАҢАЛЫҚ?

Мәнерлеп оқу сайысы өтті

ДАНА АБАЙДЫҢ 175 ЖЫЛДЫҚ МЕРЕЙТОЙЫНА ОРАЙ ҚЫЗЫЛАЩЫ ОРТА МЕКТЕБІНДЕ «ӨЛЕҢ СӨЗДІҢ ПАТШАСЫ...» ТАҚЫРЫБЫНДА ОҚУШЫЛАР АРАСЫНДА АБАЙ ӨЛЕҢДЕРІН МӘНЕРЛЕП ОҚУ САЙЫСЫ ӨТТІ.

Абай әлеміне терең үңілу мақсатында өткізілген бұл сайысқа 1-11 сынып аралығындағы оқушылар қатысып, Абай өлеңдерін жарыса оқыды. Сайыс нәтижесінде бас жүлдені 11 сынып оқушысы Кмила Сергеева мен 2 сынып оқушысы Шұғыла Беделхан иеленді. Ал, бірінші орын 10 сынып оқушысы Әлия Сқақ пен 1 сынып оқушысы Ернұр Оразғалиға және 4 сынып оқушысы Қойшыбай Арсенге бұйырды. Жүлделі екінші орынды 10-сынып оқушылары Дана Мұқатаева мен Малика Қоміршінова иеленді. Бекзат Кәрім, Анель Келіс, Мейірім Зекібай үшінші орынға лайық деп табылды. Барлық жүлдегер арнайы марапаттарға ие болды.

Г. ӨТЕШОВА,
Қызылащы орта мектебінің
кітапханашысы.
АЛАКӨЛ АУДАНЫ

В ТАЛДЫКОРГАНЕ СОСТОЯЛАСЬ ВСТРЕЧА АКИМА ОБЛАСТИ АМАНДЫКА БАТАЛОВА С ЮНЫМИ СПАСАТЕЛЯМИ ИЗ КАДЕТСКОГО КЛАССА

В средней школе №7 п.Отеген Батыр Илийского района Алматинской области в сентябре 2019 года в целях возрождения и популяризации органов Гражданской защиты открылся пока еще единственный в Казахстане кадетский класс юных спасателей «Smartsarbaz» - «Жас ерт сөңдіруші».

Кадетский класс – это новая форма обучения и воспитания школьников в казахстанской педагогике. Он формирует чувство товарищества, воспитывает в наших детях дисциплину, которая впоследствии сформирует обязательность, умение планировать свое время. Ребята станут более собранными, ответственными и в итоге вырастут настоящими патриотами нашей Родины. Целью же создания такого рода класса с уклоном в сферу Гражданской защиты является подготовка будущих спасателей уже со школьной скамьи.

Накануне юные спасатели всем классом прибыли в Талдыкорган, чтобы увидеть, как работают их старшие товарищи из ДЧС Алматинской области. Программа визита началась с ознакомления с Департаментом и его подведомственными структурами. Ребята познакомились и поговорили с начальником ДЧС полковником гражданской защиты Ерланом Садкеновичем Нурпеисовым, возложили цветы к памятнику погибшим пожарным. Большой интерес у школьников вызвала экскурсия на фасаде ДЧС, где они увидели вездеходы «Шаман», «Трэкол» автоколончатый подъемник «Bronto Skylift F54», снаряжение спасателей и пожарных, кинологическую службу, а также практическую демонстрацию тушения очага пламени в противне с помощью огнетушителя.

для ликвидации ЧС природного и техногенного характера. Завершилась поездка кадетов в областной центр посещением парка культуры и отдыха «Жа-стар» и экскурсией по Дворцу школьников.

Пресс-служба ДЧС Алматинской области

ГРАНТ В НЬЮ-ЙОРКСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ В ОАЭ

Ученики Назарбаев Интеллектуальной школы города Талдыкорган Балауса Турсынбек и Құндыз Мұхтар стали обладателями полного гранта от Нью-Йоркского университета в Абу-Даби. Ученицы 12-го класса узнали о своем поступлении из официального письма. Неделию назад ребята посетили ОАЭ, успешно пройдя собеседование, сумели выбиться в список будущих студентов NYUAD.

NYU Abu Dhabi является гуманитарным и исследовательским университетом, где преподают 22 курса обучения в области искусства, гуманитарных, социальных, естественных наук и инженерии.

«Университет имеет одни из самых высоких вступительных требований в мире. Отбор был довольно строгим. В течение двух дней нас тестировали, мы посещали пробные уроки от профессоров вуза. После окончания школы я планирую изучать программу бакалавра «Биотехнология», - поделилась своими будущими планами Балауса.

На факультете «Факультет компьютерных» продолжит свое обучение Құндыз Мұхтар.

СОБ.КОРР.

ТАЛДЫКОРГАНСКИЕ ШКОЛЬНИКИ ВСТРЕТИЛИСЬ С ГЕРОЯМИ АФГАНСКОЙ ВОЙНЫ

К школьникам пришли ветераны афганской войны подполковник Виктор Щербашин, старшие прапорщики запаса Борис Проценко, Сергей Семенов, Пармен Сетвалдиев, прапорщики Салават Мусабаев, Ардак Омаров. Все они 18-летними ребятами ушли отдавать свой интернациональный долг во имя мира на земле.

Воины-интернационалисты рассказали школьникам об истории афганской войны, поделились воспоминаниями из своей военной службы.

Старший прапорщик Борис Проценко, в числе специальной группы охранял президента в Кабуле Бабрака Кармаля, обучали гвардейцев-авганцев охранной службе. 28 лет прослужил в пограничных войсках. Сейчас на пенсии, проживает в Талдыкоргане.

Желанной наградой для ветерана Ардака Омарова, стала дата 18 февраля 1985 года, когда вернули часть советского войска.

Приехал домой, увидел маму - это была моя самая большая награда. Сейчас дочери служат в Пограничной службе Комитета национальной безопасности Республики Казахстан. Сын, у меня здесь учится в Интеллектуальной школе, воспитываю внуков, живу, мирное небо над головой - вот это и есть мое счастье.

На встрече прозвучала песня «Офицеры» в исполнении старшего прапорщика Пармена Сетвалдиева. Живое исполнение ветерана задел каждую струну души зрителей. Зал встал при ее исполнении.

«Мы склоняем головы перед памятью павших соотечественников и сегодняшними ветеранами, вспоминаем события тех лет. Потому что эти воспоминания - предостережение для настоящего, они заставляют думать о будущем», - поделилась своим мнением Татьяна Хван, школьный консультант по профориентационной работе.

«Пожалуй, на земле никогда не наступит такое время, когда слово «солдат» станет ненужным и неизвестным. Войны на нашей планете не прекращаются с древних времен. А путь войны всегда страшен. Мы часто говорим о победе в Великой Отечественной войне, которая отгремела 78 лет назад, вспоминаем те страшные дни, но, к сожалению, забываем о том, что была еще одна война. Ушла в историю Афганская война. Никем и никому не объявленная, героическая и трагическая», - с таким послым ознаменовалась встреча в Интеллектуальной школе города Талдыкорган.

СОБ.КОРР.

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА УПРАВЛЕНИЕ ТРАНСПОРТНЫМИ СРЕДСТВАМИ В СОСТОЯНИИ АЛКОГОЛЬНОГО ОПЬЯНЕНИЯ

Управление транспортным средством водителем, находящимся в состоянии опьянения, является одним из видов правонарушений, представляющих угрозу для безопасности дорожного движения и одной из причин дорожно-транспортных происшествий. Это объясняется тем, что под влиянием алкоголя, наркотических средств или психотропных веществ нарушаются важнейшие функции организма водителя, снижается реакция, возникает пренебрежительное отношение к соблюдению Правил дорожного движения, излишняя самоуверенность. В соответствии с п.2.4.2 Правила дорожного движения Республики Казахстан водителю запрещается управлять транспортным средством в состоянии (алкогольного, наркотического и (или) токсикоманического); под воздействием лекарственных веществ, ухудшающих реакцию и внимание; в болезненном или утомленном состоянии, ставящем под угрозу безопасность дорожного движения. В случае выявления у водителя признаков опьянения он отстраняется от управления автомобилем и направляется на освидетельствование. Под состоянием опьянения понимается алкогольное опьянение, а также наличие в его организме наркотических и психотропных веществ. Субъектами данного правонарушения выступают водитель транспортного средства, осуществляющий управление транспортным средством в состоянии (алкогольного, наркотического и (или) токсикоманического) опьянения. По делу об административном правонарушении, предусмотренном статьей 608 КоАП надлежит учитывать, что доказательством состояния опьянения водителя является заключение медицинского освидетельствования

для установления факта употребления психоактивного вещества и состояния опьянения. За управление транспортным средством в состоянии опьянения установлена административная и уголовная ответственность. Согласно Закону Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года в Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях были внесены изменения, в том числе и в ст. 608 КоАП, которое ужесточает ответственность за вождение транспортным средством в состоянии алкогольного, наркотического или токсикоманического опьянения, а именно, предусматривает арест на пятнадцать суток и лишение права управления транспортным средством сроком на семь лет. Когда ранее по ст. 608 ч.1 КоАП было предусмотрено административное взыскание лишь лишения права управления транспортными средствами на срок 3 года. Части вторая, четвертая и пятая статьи 608 КоАП исключена вышеуказанным Законом Республики Казахстан от 27.12.2019 г. № 292-VI

В случае, если водитель после исполнения административного взыскания в виде лишения права управления транспортным средством в установленном порядке не получил вновь водительского удостоверения, то его для целей определения административной или уголовной ответственности за совершение однородных правонарушений следует рассматривать как водителя, не имеющего такого права. Талдыкорганским специализированным межрайонным административным судом за 2019 год по ст. 608 КоАП рассмотрено всего 478 дел, за январь месяц 2020 года рассмотрено 27 дел.

Управление автомашиной в состоянии опьянения должно расцениваться как недопустимое каждым водителем. Полагая, что принятие мер по ужесточению санкции за данное правонарушение позволит снизить количество нетрезвых водителей на дорогах, что соответственно приведет и к снижению дорожно-транспортного происшествия.

АЙГУЛЬ КАЛЬПЕБАЕВА,
Судья Талдыкорганского СМАС

В соответствии с новым стандартом система оценки образовательных достижений школьников четко привязывается к планируемым результатам. При оценке личностных результатов диагностируется сформированность внутренней позиции школьника, которая проявляется в эмоционально-ценностных отношениях к себе и окружающему миру.

КРИТЕРИАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ

Создание системы проверки и оценки знаний, умений и навыков является сегодня одной из важнейших проблем организации учебной деятельности на уроках. И это понятно, ведь именно в процессе проверки выявляются достижения школьников и пробелы в их учебной подготовке, закрепляются, уточняются и систематизируются знания и умения, приобретенные учащимися на предыдущих уроках, а на основе полученной информации корректируется процесс изучения нового материала.

Основным объектом оценки метапредметных результатов служит сформированность ряда регулятивных, коммуникативных и познавательных универсальных действий, таких как способность принимать и сохранять учебную цель, умение осуществлять информационный поиск и др. на уроках можно проверить и такие компетенции, которые трудно (или невозможно) проверить в ходе стандартизированной итоговой проверочной работы. Например, такие умения как, взаимодействие с партнером, стремление учитывать и координировать различные мнения и позиции в сотрудничестве и др.

Предметные результаты содержат предметные знания и систему формируемых предметных действий. В системе предметных знаний выделяют опорные знания, дополняющие, расширяющие или углубляющие опорную систему знаний, а также служащие пропедевтикой для последующего изучения курса. Однако при оценке предметных результатов основную ценность представляют не собственно знания и способность воспроизводить их в стандартных учебных ситуациях, а способность использовать эти знания при решении учебно-познавательных и учебно-практических задач.

На уроках очень часто применяется критериальное оценивание. Творческие письменные работы (письма, разные виды сочинений, эссе,

проектные работы, в т.ч. в группах) оцениваются по пяти критериям:

1.Содержание. Соблюдение объема работы, соответствие теме, отражены ли все указанные в задании аспекты, стилизованное оформление речи соответствует типу задания, аргументация на соответствующем уровне, соблюдение норм вежливости.

2. Организация работы. Логичность высказывания, использование средств логической связи на соответствующем уровне, соблюдение формата высказывания и деление текста на абзацы;

3. Лексика. Словарный запас соответствует поставленной задаче и требованиям данного года обучения языку;

4. Грамматика. Использование разнообразных грамматических конструкций в соответствии с поставленной задачей и требованиям данного года обучения языку;

5. Орфография и пунктуация. Отсутствие орфографических ошибок, соблюдение главных правил пунктуации: предложения начинаются с заглавной буквы, в конце предложения стоит точка, вопросительный или восклицательный знак, а также соблюдение основных правил расстановки запятых.

В повседневном образовательном процессе оценка личностных результатов необходима. Учитель не может оставить без внимания и оценки нравственные или, наоборот, безнравственные суждения, поступки школьника. В процессе оценивания ученик становится в позицию нравственного выбора в той или иной ситуации. При этом следует помнить, что такая оценка должна проходить «в форме, не представляющей угрозу личности, психологической безопасности и эмоциональному статусу учащихся».

Юлия ОВЧИНКОВА,
учительница начальных классов,
школы №7 им. К. Ушинского.

КӘСІБІ-НӘСІБІ

ӘКІМ еліне қаншалықты жақын?

Жалғасы. Басы 1-бетте

Әкім есебінде облыстағы медициналық мекемелердің жай күйі де тыс қалмады. Өңір емханаларында кадр жетіспеушілігі бар. Әсіресе, ауылды жерлерде жас маман тұрақтамайды. Баспананың жастар үшін бас қайғы екенін еске салған әкім биылғы жылы барлық аудан, қалаларда медицина мамандарына 126 пәтер сатып алынғанын, бұл мақсатқа 756 млн. теңге бөлінгенінен хабардар етті. Тұрғындар әдетте жедел жәрдем қызметіне шағымдansa, ондағылар көліктің тапшылығын алға тартатын. Енді мұндай келеңсіздік азаймақ. Биылғы жылы облыста 70 жедел жәрдем көлігі сатып алынады. Мұның жартысын облыс өз қаражатына алмақ.

Облыста көп балалы, аз қамтылған отбасыларды қолдау өткен жылы жақсы көрсеткішпен қортындыланды. Әкім баяндамасынан белгілі болғандай, осы санаттағы отбасылардан шыққан 42 мың бала балабақшалар мен мектептерде толықтай ыстық тамақпен қамтылған. Жоғарғы оқу орындарында оқу үшін 100 грант бөлінген. Талдықорғанда 42 мың оқушы мен студент, 8 мың көп балалы ана қоғамдық көлікте тегін жүреді. Сонымен бірге 2 277 отбасы газға тегін қосылған.

Мемлекеттік бағдарламалардың Жетісу жерінде орындалу барысы көңіл қуантады. Әсіресе, тұрғын-үй құрылыс саласында көрсеткіш жоғары. 2019 жылы 894 мың шаршы метр тұрғын үй іске қосылса, биыл оны 1 млн. шаршы метрге дейін ұлғайту жоспарланған. Былтыр осы бағдарламалар көмегімен өңірде 2 443 отбасы пәтер алды. Оның басым бөлігі көп балалы отбасылар. *«Бүгінгі таңда 50,7 мың адам кезекте тұр, оның 20 мыңы – әлеуметтік әлжуаз санаттағы және 5527-сі – көп балалы отбасылар. Сондықтан биылғы жылы тұрғын үй мен инженерлік инфрақұрылым салуға бөлінген қаржы 1,6 есеге ұлғайтылып, 32,6 млрд. теңгені құрады. Барлығы 939 мың шаршы метр үйді пайдалануға беру, оның ішінде «Нұрлы жер» бағдарламасы бойынша – 147,7 мың шаршы метр үйді іске қосу жоспарланған. Барлық бағыттар бойынша 3600 отбасын, оның ішінде 2400 әлеуметтік аз қамтылған, көп балалы отбасын тұрғын үймен қамтамасыз ету міндетін қойдық. Сонымен қатар, Қарасай, Іле, Талғар аудандары мен Қапшағай қаласында жеке құрылыс салушылар 1300 пәтерлік жеті тұрғын үй кешенін салатын болады», – деді А. Баталов.*

Осы ретте облыс әкімі өңір кәсіпкерлерінің бұл іске үлес қосып отырғанына ризашылық білдірді. Өткен аптада меценаттардың Қапшағай қаласында 30 пәтердің кілтін табыстағанын еске салды.

Биыл Алматы облысы үшін газдандыру жылы болып жарияланды. Газдандыру барысы тым баяу жүргізіліп жатқанын да өңір әкімі тілге тиек етті. Бірақ, жоспар өз уақытында аяқталады деп сендірді. Бұл тұрғыда Үкіметтің

күшіне ғана сүйену аздық ететінін айтты.

«Газдандыру үшін инвесторларды тартамыз. Өткен жылы жалпы инвестиция көлемі 39,4 млрд. теңгені құрады, оның ішінде 32,8 млрд. теңгесі – жекеменшік қаражат, яғни 1 теңге бюджет қаражатына 4 теңге жеке қаржыдан келеді. Мен өңірлерге барған кезде адамдар газға қосылу құнының қымбаттығына шағымданды. Аудан әкімдері инвесторларды тарту жұмысын баяу жүргізуде. Инвесторларды көбірек тарта отырып, бәсекелестік есебінен газға қосылу құнын төмендету керек. Жасаған жұмыстың нәтижесін халық көруге тиіс», – деді А. Баталов.

Алматы облысы еліміздегі ауыл шаруашылығы саласы бойынша көшбасшы өңір. Өткен жылы ауыл шаруашылығы өнімінің көлемі 852 млрд. теңгеге жетіп, 3,4 пайызға өсті. Биылғы жылы бұл көрсеткішті 1 трлн. теңгеге жеткізу жоспарда. Алматы облысының негізгі егетін дақыл қант қызылшасы екені баршаға мәлім. Өңір басшысы қызылша шаруашылығы мен оны қайта өңдеу саласына қолдаудың тоқтамайтындығын, 2023 жылға қарай республиканың тәтті түбірге деген сұранысының 70 пайызын қамтамасыз ету жоспарда екенін жеткізді. Сонымен қатар Райымбек ауданындағы өнер-кәсіптік картоп өндірісін дамыту ісі туралы айтты.

«Біз 100 гектардан бастағанбыз, өткен жылы элиталық сортты картоп 600 гектарға егілсе, биыл 5 мың гектарға егеміз, өнімділігі әдеттегіден 1,6 есе жоғары және 300 центнерді құрайды. Көлемі 2,6 мың гектарлық қарқынды бақтар туралы осыны айтуға болады. Олардың өнімділігі әдеттегіден 1,5 есе жоғары. 2018 жылғы бірінші өнімге қарағанда өткен жылы алма екі есе көп жиналып, 13,5 мың тоннаны құрады», – деді аймақ басшысы.

Мал шаруашылығы да әкім баяндамасының бір бөлігіне арқау болды. Әсіресе, ет экспортындағы қолға алынған ірі келісімдер бұл саланың екінші тынысын ашатыны даусыз. А.Баталов отандық өндірушілерден сырт шетелдік компаниялардың

да бұған қызығушылық танытып отырғанын, тіпті әріптестікке ниет білдіргендердің де қарасы мол екенін айтты.

«Жақында ғана ірі келісім-жобасына қол қойдық. Бұл жалпы инвестиция көлемі 190 млрд. теңге болатын америкалық «Тайсон фудс» компаниясының ірі ет өңдеу зауыты. Олардың қуаты жылына 500 мың басты өңдеуге және төрт мың жаңа жұмыс орнын ашуға мүмкіндік береді», – деді өңір басшысы.

Жалпы өткен жылы облыста 20 мың гектар суармалы жер қалпына келтірілді. Сондай-ақ Қызылағаш су қоймасын қайта жаңарту аяқталды, енді желі салу жұмысы басталады, соның есебінен 7 мың гектар жер айналымға тартылмақ.

Облыс бойынша 2025 жылға дейін барлығы 138 мың га суармалы жер тартылатын болады.

Экономиканың күре тамыры шағын және орта бизнес екені даусыз. Өңірдің дамуына айтарлықтай үлес қосып келетін шағын және орта бизнес субъектілерінің саны бүгінде 122 мыңнан асқан, олардан түсетін салық 1,3 есе артып, 113 млрд. теңгені құраған. Әкім өз есебінде өңірде шағын және орта бизнестің ішкі жалпы өнімдегі үлесі 32 пайызға жеткенін де тілге тиек етті.

Есептік жиында белгілі болғандай, Алматы облысында өткен жылы туристерсаны 19 пайызға артып, 2,3 млн. адамнан асыпты. Оларға көрсетілген қызметтердің көлемі 1,2 есе өсіп, 16 млрд. теңгеге жеткен. Сонымен қатар Үшарал қаласының әуежайын қайта жаңарту жұмыстары басталмақшы екен. Бұл үлкен ұшақтарды қабылдауға мүмкіндік беретінін айтқан аймақ басшысы Алакөл көлінің жағалауында сумен жабдықтау, су бұру желілерінің құрылысы және жағалауды бекіту жұмыстары жүргізілетін болады деді. Бұл демалушыларға жайлы жағдай жасап, олардың санының 1,5 млн. адамға дейін өсуіне мүмкіндік бермек.

Сондай-ақ, аймақ басшысы халық санының артқанын, әсіресе облыс орталығы Талдықорған қаласының жан саны 180 мыңға жеткенін сүйіншілей хабарлады. Соған орай жаңа шағын

аудандар ашылып, қалашықтар құрылысының басталғанын жеткізді. Атап айтқанда, жақын уақытта 8-шағын ауданда 782 пәтерге арналған 24 көпқабатты үйлердің құрылысы басталады, оның жетеуі осы жылы пайдалануға берілмек. Қала өскен сайын оның абаттандырылуы мен ондағы көлік құралдарының басқарусыз кететінін айтқан облыс әкімі бұл ретте қала әкімі Ғалымжан Әбдірайымовқа бірқатар тапсырма да жүктеді. Бірнеше экс-әкім орындай алмаған муниципалды парк жұмысын тездетуді тапсырды.

«Қаламыздың сәулетіне үйлесіп тұратын бұл өдемі ғимараттардың айналасы тиісті деңгейде көріктендірілуі тиіс. Өкінішке қарай, қала басшылығы мен сәулет басқармасы бұл мәселелермен дұрыс айналыспай отыр. Сондықтан барлық жауапты тұлғаларға және облыстың жаңа сәулетшісіне осы мәселені бақылауға алып, шешуді тапсырамын. Жеке тасымалдаушыларды субсидиялау тетігін пайдалана отырып, қалалық көлікті жаңарту керек. Олардың жайлы автобустар сатып алып, сапасы мен қауіпсіздігін қамтамасыз етуі үшін талаптарды күшейту керек. Қалалық маршруттарда электрондық билетті енгізетін уақыт жетті, оған қаржы қарастырылған», – деді Амандық Баталов.

Халық саны артқан сайын қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету барынша маңызды. Осыны ескерген өңір билігі өткен жылы ішкі істер органдарының материалдық-техникалық базасын нығайтуға 4,3 млрд. теңге бөлген. Сол қаражаттар негізінде 136 қызметтік автокөлік сатып алынған. Биыл да жүйелі жұмыстар жалғасын таппақ. 2020 жылы тағы 72 автомашина сатып алу жоспарда. Өткен жылдары облыс аумағында 1268 бейнебақылау камерасы қойылса, биыл тағы 250 камера орнатылады, оған бюджеттен бір млрд. теңге жұмсалмақ. Осы шаралардың нәтижесінде қылмыс көлемі 17 пайызға төмендеген (27174-тен 22583-ге дейін).

Облыста жұмыспен қамту мәселесі де оң шешімін табуда. Осы уақытқа дейін 20 мың жас жұмысқа орналасқан. Оның ішінде екі мыңға жуық азамат «Жас кәсіпкер» жобасына қатысып, өз кәсібін ашқан. Аймақ басшысының баяндамасынан өңірдің әлеуметтік-экономикалық салаларында да оң өзгерістердің бар екенін аңғардық.

Әкім есебінің келесі бөлігі тұрғындар сауалына жауап берумен жалғасты. Тұрғындар тарапы ақын Жұматай Жақыпбаевтың 75 жылдығына орай көше атын беру, әлеуметтік көмек, «Бақытты отбасы» жобасы, жол құрылысы, су жүйесі, алқаптарды суару, туризм мәселелерін көтерді. Сұрақ қойғандардың ішінде облыс әкімінің орынбасарлары мен басқарма басшыларының жүре жауап беретіндігіне налып, реніш білдіргендер болды. Сондай-ақ, Арыс қаласынан арнайы келген Роза Әбдіраманова апат кезінде қолдау көрсетіп, үй құрылыстарына қол ұшын созғаны үшін Амандық Ғабасұлына алғыс айтты.

А. НАЗЫМ.

СІЗ НЕ ДЕЙСІЗ?

ӨМІРДЕ ҚАТЕЛЕСПЕЙТІН ПЕНДЕ БОЛМАЙДЫ. ӨСІРЕСЕ, ХАЛҚЫНА ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТІП ЖҮРГЕН ЖАНДАР БІЛІП-БІЛМЕЙ НЕМЕСЕ ЕРІКСІЗ ЫҚПАЛДЫЛЫҚПЕН, МҮМКІН БИЛІКТІ ҚОЛДАН ШЫҒАРМАЙ УЫСТА ҰСТАЙМЫН ДЕП ҚАТЕЛІККЕ ДУШАР БОЛҒАНЫН ҚАМШЫНЫҢ САБЫНДАЙ ҚЫСҚА ӨМІРІ ӨТІП КЕТКЕННЕН КЕЙІН ҒАНА СЕЗІНЕТІНІ КӨНЕ ЗАМАННАН БЕРГІ ТАРИХИ ШЫНДЫҚ.

ҚАТЕЛІК ТҮБІ ҚАСІРЕТ

Бұған басты себептердің бірі адамзат қауымы өзінің жаратылған табиғатындағы шариғаттың заңдылығына адами тұрғыда шынайы бой ұсынбауы. Адам өз ортасындағы басқа да тірлік иелерінен ой өріс, қызыл тілінің құдіретімен бөлекше тұлға. Айталық бұтаның арасында жүрген су жүрек «қояндар» шыңның басындағы алып күш иесі «жолбарысқа» мен де сендей болғым келеді қасыңа алшы деп айта алмайды ғой. Қоян өзіне Алланың берген мүмкіндігіне қарай күнін көріп көжегін өсіре береді. Шамасы келгендерді ұстап көрек етеді де өзінен биікке ұмтылмайды... Ал адам жаратқан иесінің өзіне берген мүмкіндігін, табиғи болмыс, шариғатын да Алла деп айтатын құдіретті бір күш иесін де қызыл тілі мен сана сезім ойлау жүйесінің арқасында ұмытып кете барады. Пендешілік осылай туындап, қателікке душар етеді. Қателік-қасіретке айналып әлемдік деңгейдегі дағдарысқа дейін жеткізеді...

«Барыс» боламыз деп соның жолында жауласып, атысып-шабысып таққа таласып, абырой-атаққа құштарланған қателіктерінен қарапайым халық қырғынға ұшырап, зардап шегеді. Бұл үрдіс пендешілік пен әлі де жалғасып келеді. Алланың берген аз өмірінде жалғаса да береді. Өйткені адамның қажеттілігі уақытпен санасып ұдайы алға

тарта береді, тарта береді... Кедей бай болсам дейді, байлар байлығым арта түссе дейді. Өйткені қажеттілік тойымсыздық дертінің бастауы. Қажеттілігі мен нәпсісін тия алған сабырлы да салиқалы пенде болса, ол Пайғамбар немесе періште болуы мүмкін. Бірақ періштеде тіл, жыныс жоқ, ол сол үшін періште. Ал адам – жұмыр басты пенде. Қателікке душар ете беретіннің бәрі осы жұмыр бастың ішінде. Оның пульті тағы жұмыр жүректе.

Адам бір-біріне сенбейтін күнге жеткен заманда көзіңе көрінбейтін Аллаға қалай сенсін. Тек басына іс түссе ғана тәубасына келіп жаратқан ием жар бола көр, осындай күйге түсірердей құдайға не істеп едім деп қызыл тілге ерік беріп шыға келеді. Қай ұлт өкілі болса да мейлі. Табиғи болмысыңмен табиғаттың жаратылысымен жаратқан иеңнің жолымен жүрсең адамзат деген абыройың мәңгілік болар ма еді?! Өзімен жарыстырып темір адамды (робот) ойлап тапты. Оның да кемелденген кезінде ақылы адамнан асып ол да басқаны ойлап тапса бұл қандай қателік боларын бүгін ешкім дөп басып айта алмайды.

Қателік дегеніміз – келеңсіздік, ал келеңсіздіктер жаңа дәуір-заманының басшы-қосшыларының реформаларының жүйелі жүзеге аспауынан туындап жатқан мәселелер. Айталық

Ақордадағы Үкіметтің кеңейтілген отырысында Президент Қ.Тоқаев: *«Реформалар өздеріңіз білетіндей, ерік пен батылдықты талап етеді, мен Үкіметті дәл осыған шақырамын. Менің ойымша, Үкімет осындай сапаны көрсету керек, өйткені басқа амал жоқ»*, - деп кесіп айтты.

Қасым-Жомарт Кемелұлы Президент болғалы «халықпен біргеміз, қоғамдық пікірмен санасайық, халықпен қоян-қолтық араласайық» деуден жалықпай келеді. Ал біздің қателігіміз неде?! Бетке айтатын еркіндік пен батылдық бізде жоқ. *«Әкім ренжіп қалмасын, әкімге кірмей-ақ қоялық, бәрі болады, жоғарыға ақыл айту не теңіміз, бәлесінен аулақ, елмен бірге күн көрерміз»* деумен «әкімдердің атақ абыройын-патшадан асырып» жіберген қателігімізді қайталай береміз. Не нәрседе де «шектен шықпау керек» деген ұлы сөз бар. Біз шектен шықпай бас ие береміз. Ал уақытпен санаса дамыған қоғам, өмір талабы сіздің шектен шықпайтын қателігіңізді өзі-ақ айқындап, Патшаға жеткізіп жатыр. Сіз қорғаштаған әкіміңіз Президенттен таяқ жеп жатыр.

Аналарға құрмет дегеннен шығады. Тәуелсіз елміз. Ел билігі ерлердің қолында. Қазақтың санын кім өсіреді. Санымыз өспесе, отаршылдық дәуір-заманында айырылып қалған бес-алты миллион (өсімін

қоссақ мүмкін ондаған миллион) қазақтың санын толтыратын аналарға құрмет өз деңгейлерінде көрсетілсе олар дүркін-дүркін Ақорданы бетке алар ма еді?! Атам заманда өндіріс, технология дамымаған кезде де олар үйде отырып бестен жиырмаға дейін ұрпақ өсіріп тәрбиелеп берген жоқ па? Абыз аналар отбасы ошақ қасында отырып-ақ қажет болса патшаға сөзін өткізіп келді емес пе? Әйел мен еркектің дәрежесі тең деп ұрандатқаннан не ұттық. Төрге шығып төрелік айтқан әйелдер «әйелдер қоғамы үшін» ерекше не жасай алды?

Айтпағым халық арасында «патша да әйелінен аса алмайды» деп құлаққағыс етіп айта беретін шындыққа тым жақын асыл сөз бар. Ендеше бар құрметті сол асыл жандарға көрсете білсек: «өз өмірлеріне өздері мәз-майрам болып өсірген ұрпағының санымен шаттанып-мақтанып, балаларының ертеңіне алаңдауға еш негіз жоқ, елі мен ерінің құрметіне риза болғандықтары соншалық «әке» деген жандардың қасиетті құдіретін Қазақстанның қолданыстағы заңдарына үйде отырып-ақ енгізіп жіберетіні де өмір шындығы. Ал ерлері оларға таршылық көрсетпейтіндей құрметті, өзінің қабілет күшіне лайық іс-қызметті «лайықты жалақысымен» атқаратын болса... Бұған Қазақстанның экономикалық жағдайы да, байлығы да, жері де

жетеді. Қарапайым халықтың күнделікті тірлігіне айлық-жалақысы еркін жетіп тұрса, жоғарыдағы азаматтардың қанша миллион жалақы алып жатқанымен олар санаспайды да. Өйткені олар өздерінің бар жағдайын жасап беріп отыр. Бұны дамыған елдердің тәжірибесі көрсетіп берді.

Халықтың жағдайын көтеруге жеткізбей отырғандар билікке табынудағы жандардың ғана қателіктері мен зиялыларымыздың биязы бола қалатыны, қарапайым халықтың о жарлана қалатыны. Екеуінің ортақ шешімі «заман мәдениеттілігіне» бейімделу. Ал мында бір туатын ерекше қабілетті жандарды (әйелдер қауымыда бар) жасына қарамай қоғамға қызғанышсыз тарта білсек, тыңдай білсек «қателеспеудің» қасиетті қағидасы қалыптасары анық!

Халықты тыңдамайды деп тобырланып, обырланып айқай шуға басып әлеуметтік желілерде біреудің айтқанына жазғанына орынды-орынсыз баға беріп өз ара сайысқаннан ұтарымыз шамалы. Онан да сұранып тұрған Президент әкімшілігіне, жергілікті әкімдеріңізге арнап өз ұсыныс-пікіріңізді жеке-жеке жаза беріңіз ағайын! Бір бет жазған ұсынысыңыздан бір сөзі өтіп жатса қоғам алдындағы бір парызыңыз орындалғаны. Оқымайды, бекер қалады, билік тыңдамайды деп сізде қателік жібермеңіз. Қателік түбі қасірет. Алла қазағымды қасіреттен сақтасын...

Құрметбек САНСЫЗБАЙҰЛЫ
саясаттанушы.

АБАЙ – 175 жыл

Биыл Қазақтың ұлы ақыны Абай Құнанбаевтың 175 жылдық мерейтойы. Осыған орай еліміздің барлық өңірінде Абай мұрасын нәсихаттау, жас ұрпаққа үлгі ету шаралары жүргізілуде. Ақынның мол мұрасы өскелең ұрпақта рухани-адамгершілік қасиеттері қалыптастыру үшін аса қажет. Ал мұны білім мен тәрбиенің алғашқы баспалдағы – балабақшадан бастауы құптарлық іс.

Талдықорған қаласындағы №14 «Айбөбек» бөбекжай-балабақшасында «Ғұлама, кемеңгер, ұлы Абай» атты рухани шарасы өтті. Ұлы ақын мұрасын ұлықтаған шарада балабақша меңгерушісі Светлана Смағұлова

БАЛАБАҚШАДАҒЫ РУХАНИ ШАРА

сөз алып, жүрекжарды лебізін жеткізді.

«Мақсатымыз – ұлы кемеңгер, ойшыл ақынымыз Абайдың өлеңдерін, қара сөздерін, жас ұрпаққа насихаттау. Дара тұлғаның өлеңдері арқылы бүлдіршіндерге адами қасиеттерді сіңдіру. Осылайша, өскелең ұрпақ ұлы тұлғаларымызды ұмытпай, оның шығармашылығына қызығушылық танытады», – дейді ол.

«Ата-анаға көзқуаныш – алдына алған еркесі», – деп ақын жырлағандай, балаларының өнерін тамашалап, көп алдына шыққанын көру үшін ата-аналар да келген. Шара барысында «Ұлы дала ұрпағы» республикалық байқауында бас жүлде алған Төлеген Ислам мен Айдарбек Данияр «Менің қазағым» әнін әуелете шырқап, жиналғандарды бір серпілтті. Бірінен соң бірі

сахна төріне шығып өз өнерлерін паш еткендердің арасында Республикалық «Ақжелең» байқауына қатысып, бас жүлдені жеңіп алған үрмелі аспаптар оркестрі «Ата толғауы» күйін жоғары деңгейде орындап шықты.

Құлақтан кіріп бойды алар,
Жақсы ән мен тәтті күй.
Көңілге түрлі ой салар,
Әнді сүйсең менше сүй, – деп бүгінгі ұрпаққа айтқан Абайдың бұл өсиеті аталмыш шарада анық байқалды.

Жарқын кездесуде балдырғандар әуелеп ән айтып, мың бұрала би биледі, тіпті сахналық көріністе қойды. Аталмыш шараға ата-аналар тарапы да белсене қатысып, Абай өмірінен алынған викториналық сұрақтарға жауап берді. Ұйымдастырушылар тағылымы мол, тәрбиелік мәні зор мұндай шара алдағы уақытта да жалғасын табатынын жеткізді.

Айта кетейік, шығыс шағын ауданындағы №14 «Айбөбек» бөбекжай-балабақшасы қаладағы алдыңғы қатарлы мекемелердің бірі болып табылады. Бүгінгі таңда мұнда 320 бала тәрбиеленіп, 83 қызметкер еңбек етуде.

Дүйсенбі - Понедельник, 24 ақпан

ҚАЗАҚСТАН

06.00,02.55 Әнұран
06.05 «Мәселе»
06.35 «Құрбылар»
07.00 «TANSHOLPAN»
10.00, 18.00 Т/х «Шытынаған тағдыр»
12.00,01.20 «Ниет»
14.00, 17.00, 20.00, 00.50 AQPAPAT
14.10, 21.30 Т/с «Көсем»
15.10 «Апта»
16.00 «100 жаңа есім»
16.10 «Ұлттық арнада ұмытылмас әндер»
17.15 Т/х «Әулет ары»
20.30 «Көзқарас»
20.35 «Ашық алаң» ток-шоуы
23.20 «Сен де бір кірпіш дүниеге...»
23.50 «Қайырлы кеш, Қазақстан»

07.50,17.00 Т/с «Жан құрбым»
08.50, 01.20 Т/с «Мұңайма Нефисе»
09.50 «Привет от аиста» мелодрама
13.50 «Нужна невеста с про-живанем» мелодрама
15.50 «Дожить до любви»
18.00, 02.10 Т/с «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.15-04.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерные новости
21.40 Драма «Шеф»
23.40 Детектив «Кто ты?»

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Апта /қаз/
10.00 Апта /рус/
10.50 «Күлкі-түрпі»
11.00 «Спорт-тайм»
11.20 «Полицейская служба»
12.00 «Киноман»
13.00 «Зерделі отбасы»
14.00 «Елес қыз» телехикаясы, 16-серия
14.35 К/ф «Бір уыс бидай»
15.15 «Әсем әуен»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Әдебиет пен адамзат»
19.30 «Ел қамы» /тікелей эфир/
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Туржорық»
21.30 Новости
22.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 95-бөлім,
22.45 «Нет-лайк»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұран
06.00, 04.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро
08.00 «Бауыржан шоу»
09.00 «Әзілдер жинағы»
10.00 Х/ф «Семейное ограбление»
12.00 Х/ф «Суррогаты»
14.00 «Ералаш»
15.00, 16.00 «Экстрасенсы детективы»
17.00,17.30 Сериал «Саня-Федя»
18.00 Сериал «Улетный экипаж»
20.00 «Информбюро»
21.00 Сериал «Қара маржан»
22.00 «Ганга»
23.00 «What's Up»
00.00 Сериал «Полицейский с рублевки»
02.00 Алдараспан, Шаншар әзілдері
05.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.30, 23.00 «Азулылар әулеті»
07.30, 22.00,03.45 «Элиф»
08.30 Х/ф «Славные парни»
10.50 Х/ф « Понпей 3D»
13.00, 05.15 «Гу-гулет»
14.00 К/ф «А» жобасы-2»
16.00 Сериал «Горничная»
17.10 Сериал «Анна детективъ»
18.10 Сериал «Мажор -3»
19.10 Сериал «Супер копы»
20.00,00.00 Сериал «Форс-мажор»
21.00 Т/х «Бастық боламын»
01.10 Х/ф«Вавилон н.э.»
03.30 «Айнаонлайн»
04.30 «Жеңіп көр»

Утерянную карточку допуска МРР № 0115704 на автотранспортное средство 359YK05 марки DAF XF 105.460, выданную ИТК по Алматинской области, считать недействительной.

Сейсенбі - Вторник, 25 ақпан

ҚАЗАҚСТАН

06.00,04.00 Әнұран
06.05, 14.00, 17.00, 20.00, 00.50 AQPAPAT
06.35 «Құрбылар»
07.00 «TANSHOLPAN»
10.00, 18.00 Т/х «Шытынаған тағдыр»
12.00 «Ниет»
14.10,21.30 Т/с «Көсем»
16.00,01.20 «Жан жылуы»
16.25 «Журналистік зерттеу»
17.15 Т/х «Әулет ары»
20.35 «Ашық алаң» ток-шоуы
23.20 Д/ф«Азамат»
23.50 «Қайырлы кеш, Қазақстан»
01.50 Футбол. УЕФА Чемпиондар лигасы. «Наполи»-«Барселона» Испания. 1/8 финал. ТІКЕЛЕЙ ТРАНСЛЯЦИЯ.

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұран
06.00 Қорытынды жаңалықтар. Итоги дня. «повтор»
07.10, 00.50 Т/х «Бәсеке»
08.10 М/с «Тобот»
08.40 Т/х «Мезгілсіз махаббат»
09.30,20.00 Т/х «Бақталас»
10.20, 21.40 Т/х «Листопад»
12.00 «Жаңалықтар». Новости.
12.15 «Баспанаға бағыт»
12.45 Новости
13.00 Т/с «Простая жизнь»
14.50 «Мәдениет үйі»
16.30 «Қызық таймс»
17.45, 23.15 Т/с «Абдулхамит хан»
19.30 «Қорытынды жаңалықтар»
20.50 «Новый курс»
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00, 05.25 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00,17.30 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.30, 21.00 Т/с «Қара ниет»
12.30 Т/с «Қош келдіңіз»
13.30, 00.25 «Vine Time»
14.00 «Барышня-крестьянка»
15.10, 00.55 «Глухарь»
16.30, 01.55 «Біреудің есебінен» деректі драма
18.00 «Сыла»
20.00, 03.15 «Astana Times»
20.55 Лотерея 777
23.25 Т/х «Бір болайық»
02.55 «KazNet»
04.05 Т/с «Келін бақыты»

ЕВРАЗИЯ

06.00,02.50 Т/х «Когда зовет сердце»
06.45 «Той заказ»
07.15 «Басты жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Ради любви я все смогу!» мелодрама
12.00 «QALAYYMLIVE»
15.35 «На самом деле»
16.45 «Путь говорят»
18.00 «Басты жаңалықтар»
18.45,03.35 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 22.50 Т/с «Улицы разбитых Фонарей-16»
22.00, 02.05«П@УТИНА»
00.30 Ночной кинотеатр . «Триггер»
01.20 «Мужское/женское»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 «КТК Қоржынынан» ойын-сауық
07.20 «Кешкі жаналықтар»

07.50,17.00 Т/с «Жан құрбым»
08.50, 01.20 Т/с «Мұңайма Нефисе»
09.50 «Новости»
10.30 Детектив «Розыск»
11.50, 21.40 Драма «Шеф»
14.00, 23.40 Детектив «Кто ты?»
15.50 «Дожить до любви»
18.00, 02.10 Т/с «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.15-04.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерные новости

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Туржорық»
10.30 «Әдебиет пен адамзат»
11.00 «Бірінші ханым» телехикаясы 95-бөлім
12.00 «Ел қамы»
13.00 «Шашу»
14.00 «Елес қыз» телехикаясы, 17-серия
14.30 «Жетісу зертханасы»
15.00 «Әсем әуен»
16.00 «Болмыс» ток-шоуы
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Диалог» /прямой эфир/
19.30 «Қазақ әні»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Экорейд»
21.30 Новости
22.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұран
06.00, 04.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро
08.00,22.00 «Ганга»
09.00 «Әзілдер жинағы»
10.20 Х/ф «Крысиные бега»
13.00, 21.00 Сериал «Қара маржан»
14.00 «Ералаш»
15.00, 16.00 «Экстрасенсы детективы»
17.00,17.30 Сериал «Сеня-Федя»
18.00 Сериал «Улетный экипаж»
20.00 «Информбюро»
23.00 «What's Up»
00.00 Сериал «Полицейский с рублевки»
02.00 Алдараспан, Шаншар әзілдері
05.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
07.00, 23.00 «Азулылар әулеті»
08.00, 22.00,03.45 «Элиф»
09.00, 18.10 Сериал «Мажор -3»
10.10 «Смеяться разрешается»
11.35, 17.10 Сериал «Анна детективъ»
12.45 Т/х «Жүрек сыры»
14.00 «Әкесінің баласы»
14.30 скетчком «Q-ЕЛІ»
15.00 Көңілді тапқырлар алаңы
16.00 Сериал «Горничная»
19.10,01.10 Сериал «Супер копы»
20.00,00.00 Сериал «Форс-мажор»
21.00 Т/х «Бастық боламын»
03.00 «Айнаонлайн»
04.30 «Жеңіп көр»
05.15 «Гу-гулет»

Сәрсенбі - Среда, 26 ақпан

ҚАЗАҚСТАН

06.00,04.00 Әнұран
06.05, 14.00, 17.00, 20.00, 00.50 AQPAPAT
06.35 «Құрбылар»
07.00 «TANSHOLPAN»
10.00, 18.00 Т/х «Шытынаған тағдыр»
12.00 «Ниет»
14.10, 21.30 Т/с «Көсем»
16.00 Д/ф«Азамат»
16.30 «Көшпенділер»
17.15 Т/х «Әулет ары»
20.35 «Ашық алаң» ток-шоуы
23.20 «Бір күн»
23.50 «Қайырлы кеш, Қазақстан»
01.20 Көңілашар
01.50 Футбол. УЕФА Чемпиондар лигасы. «Лион»-«Ювентус» 1/8 финал. ТІКЕЛЕЙ ТРАНСЛЯЦИЯ.

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұран
06.00 Қорытынды жаңалықтар. Итоги дня. «повтор»
07.10, 00.50 Т/х «Бәсеке»
08.10 М/с «Тобот»
08.40,14.50 «Мәдениет үйі»
09.30,20.00 Т/х «Бақталас»
10.20, 21.40 Т/х «Листопад»
12.00 «Жаңалықтар». Новости.
12.15 «Баспанаға бағыт»
12.45 Новости
13.00 Т/с «Простая жизнь»
16.30 «Қызық таймс»
17.45, 23.15 Т/с «Абдулхамит хан»
19.30 «Қорытынды жаңалықтар»
20.50 «Біздің назарда»
21.10 Итоги дня

АСТАНА

06.00, 04.25 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00,17.30 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.30, 21.00 Т/с «Қара ниет»
12.30 Т/с «Қош келдіңіз»
13.30, 00.25 «Vine Time»
14.00 «Барышня-крестьянка»
15.10, 00.55 «Глухарь»
16.30, 01.55 «Біреудің есебінен» деректі драма
18.00 «Сыла»
20.00, 02.15 «Astana Times»
20.55 Лотерея 777
23.25 Т/х «Бір болайық»
01.55 «KazNet»
03.05 Т/с «Келін бақыты»

ЕВРАЗИЯ

06.00,02.50 Т/х «Когда зовет сердце»
06.45 «Той заказ»
07.15 «Басты жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Ради любви я все смогу!» мелодрама
12.00 «QALAYYMLIVE»
15.35 «На самом деле»
16.45 «Путь говорят»
18.00 «Басты жаңалықтар»
18.45,03.35 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 22.50 Т/с «Улицы разбитых Фонарей-16»
22.00, 02.05«П@УТИНА»
00.30 Ночной кинотеатр . «Триггер»
01.20 «Мужское/женское»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 «КТК Қоржынынан» ойын-сауық

07.20 «Кешкі жаналықтар»
07.50,17.00 Т/с «Жан құрбым»
08.50, 01.20 Т/с «Мұңайма Нефисе»
09.50 «Новости»
10.30 Драма «Трасса смерти»
11.50, 21.40 Драма «Шеф»
14.00, 23.40 Детектив «Кто ты?»
15.50 «Дожить до любви»
18.00, 02.10 Т/с «Қара теңіз»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.15-04.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерные новости

ЖЕТИСУ

07.00 Әнұран
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Экорейд»
10.30 «Диалог»
11.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
12.00 «Қазақ әні»
13.00 «Шашу»
14.00 «Елес қыз» телехикаясы, 18-серия
14.30 «Экорейд»
15.00 «Әсем әуен»
16.00 «Жүрек сөзі»
16.30 «Ауылдағы ағайын»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Шашу»
19.00 «Ұлт пен рух»
19.30 «Жетісу жұмбақтары»
20.00 «Қателік»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Арнайы репортаж»
21.30 Новости
22.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұран
06.00, 04.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро
08.00,22.00 «Ганга»
09.00 «Бауыржан шоу»
10.00 «Әзілдер жинағы»
11.00 «Добро пожаловать в рай»
13.00, 21.00 Сериал «Қара маржан»
14.00 «Ералаш»
15.00, 16.00 «Экстрасенсы детективы»
17.00 «Пекарь и красавица»
18.00 Сериал «Улетный экипаж»
20.00 «Информбюро»
23.00 «What's Up»
00.00 Сериал «Полицейский с рублевки»
02.00 Алдараспан, Шаншар әзілдері
05.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
07.00, 23.00 «Азулылар әулеті»
08.00, 22.00,03.45 «Элиф»
09.00, 18.10 Сериал «Мажор -3»
10.10, 02.10 «Смеяться разрешается»
11.35, 17.10 Сериал «Анна детективъ»
12.45 Т/х «Жүрек сыры»
14.00 «Әкесінің баласы»
14.30 скетчком «Q-ЕЛІ»
15.00 Көңілді тапқырлар алаңы
16.00 Сериал «Горничная»
19.10,01.10 Сериал «Супер копы»
20.00,00.00 Сериал «Форс-мажор»
21.00 Т/х «Бастық боламын»
03.00 «Айнаонлайн»
04.30 «Жеңіп көр»
05.15 «Гу-гулет»

СҰХБАТ

ТҰҒЫҢ ТАЛАПТАР ТҰРҒЫСЫНДА

Бүгінгі таңда елімізде жүргізіліп жатқан сот-құқықтық реформалардың жемісті нәтижелері бізді жаңа белестерге бастауға бағытталып отыр. Мемлекетті басқарудың саяси құралдарының қатарында биліктің дербес саласы – сот билігінің орны мен мәртебесі айрықша екені баршаға аян. Бұл тұрғыда қалың бұқараның сотқа деген сенімін артыру мақсатында Алматы облысының соттары құқықтық саясаттың маңыздылығы жайында жиі-жиі ақпарат құралдары арқылы насихат жүргізіп келеді. Азаматтарға Конституцияда тайға таңба басқандай жазылған заң тармақтары бойынша сот арқылы құқықтарын қорғау үшін бағыт-бағдар беруде. Солардың қатарында, әсіресе, баспасөз бетінен дауды сотқа дейінгі шешу жолымен, яғни, «медиация» тәсілі арқылы екі-жақты бітімге келтіру шаралары кеңінен орын алуда. Соттардың алдына қойылып отырған жауапты міндеттерді жүзеге асыруға лайықты үлес қосып жүрген Талдықорған, Текелі қалалары мен Ескелді, Көксу аудандарынан түсетін әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарайтын, Талдықорған мамандандырылған ауданаралық әкімшілік сотының төрағасы Эльмира Сатыбалдықызы Алдабергеновамен сұхбаттасудың сәті түсті.

АЛАТАУ: – Сан-салалы реформаларды жүзеге асырып жатқан еліміздің сот жүйесінде қылмыстық, азаматтық, экономикалық, әкімшілік және жасөспірімдердің істерін қарайтын соттар деп бес тармаққа бөлінгенімен бәрінің илеп отырғаны «бір терінің пұшпағы». Талдықорған мамандандырылған әкімшілік соты сот төрелігін атқару бойынша 2019 жылы қанша іс қарады?

Эльмира АЛДАБЕРГЕНОВА: – Иә, бес тармаққа бөлінгенмен, барлық соттардың міндеті қоғамдағы адамдардың қолымен жасалып жатқан әділетсіздіктерге шынайы әрі лайықты баға беру. Қара қазандай қайнап жатқан сот кеңсесінде шағымдар толастаған емес. 2019 жылы әкімшілік сотқа 4030 құқық бұзушылық туралы Кодекстің 44,45,47-тарауы бойынша 145 шағым келіп түсті. Сондай-ақ, азаматтардың жүріп-тұруын шектеуді санкциялау бойынша 222 материал түскен. Яғни, бұлар төлқұжатсыз жүрген азаматтар. Олардың арасында қаңғыбастар, ішімдікке салынғандар, төлқұжат алмай заңсыз жүргендер де бар. Міне, осындай заңсыздықтардан қылмыс туындайды.

АЛАТАУ: – Әкімшілік істе қаулы шығарумен ғана шектелмей, әкімшілік жазалар қолдану да көзделген ғой...

Эльмира АЛДАБЕРГЕНОВА: – Әрине, мұндай жазалар жол-көлік оқиғаларына жол бергендер, қоғамдық тәртіпті бұзғандар, салық органдарына тіркелмей жеке кәсіппен айналысып, заңсыз әрекеттерге барғандарға қатысты қолданылады. Осы орайда, өткен жылы 3954 тұлғаға қатысты әкімшілік қаулы шығарылып, жаза қолданды. Яғни, 1798 адамға 100 миллион 467 мың

931 теңге айыппұл салынса, оның 72 миллион 639 мың 999 теңгесі өз еркімен өндірілді. Сондай-ақ, ескерту түріндегі жаза - 75, әкімшілік қамау - 661, көлік құралын басқару құқығынан айыру - 752, мемлекет шекарасынан тыс шығарылған шетел азаматтарына қатысты - 122, қысқартылған әкімшілік істер-551, медиация тәртібімен - 303, біріктірілген істер-67.

АЛАТАУ: – Көлікті мас күйінде жүргізгендерге жыл басынан бері жаза қатаңдатылды емес пе? Сол жайында түсініктеме бере кетсеңіз?

Эльмира АЛДАБЕРГЕНОВА: – Иә, бұл ерекше назар аударарлық мәселе. Орайы келгенде айта кеткен абзал. Өткен жылы елімізде мас күйінде көлік жүргізгендердің кесірінен 7 мыңнан аса адам жарақат алып, 100-ге жуығы қаза болды. Осыған байланысты жол жүру қағидаларын бұзғаны үшін жауапкершілік қатаңдатылды. 2020 жылдың қаңтарынан бастап әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекске өзгертулер енгізілген болатын. Жаңа талаптар бойынша, егер жүргізуші мас күйінде көлік құралын басқарса, 15 тәулікке әкімшілік қамаққа алынып, ал сондай-ақ, ол 7 жыл мерзімге көлік құралын басқару құқығынан айырылады. Бір айта кететін жайт, ішімдік ішіп көлік рөліне отырғандар жайлы заң қатайса да, осы заңнан әлі күнге дейін хабарсыз жандар аз емес. Адам өміріне аса қауіп төндіретіндер де осылар. Жол қозғалысы ережелерін бұзып, көліктері соқтығысып, соның шығынын даулап келетіндер, жоғарыда айтқандай тағы басқа да заң бұзушылықтарды айтуға болады.

АЛАТАУ: – Жеке лауазымды тұлғаларға әкімшілік хаттама толтырғанда заңнамаға сәйкес талаптарды бұрмалап не болмаса

дұрыс толтырмай жататындары кездеседі екен. Бұл жайлы не айтасыз?

Эльмира АЛДАБЕРГЕНОВА: – Сауалыңыз орынды. Ондай лауазымды тұлғалар кездеседі. Мұны енді өз ісін жетік білмегендік деп айтсақ болатын шығар.

Хаттама дұрыс толтырылмаса құқықбұзушылар жауапкершіліктен жалтарады. Біз оның бұрыс, дұрыстығын анықтап, егер хаттама дұрыс толтырылмаса, лауазымды тұлға заңға сай әрекет етпесе, олар туралы жеке қаулы шығарамыз. Бұл бағытта 178 жекеше қаулы шығарылған. Бір қарағанға бұл кішігірім заң бұзушылықтар болып көрінуі мүмкін. Алайда, қоғамдағы құқық саласының бір салмағы осы әкімшілік сотта жатыр. Бізде мерзімінен асып қаралып жатқан әкімшілік істер қатаң бақылауға алынған. Оларды созбалаңға салмай, заң аясында шешімдер шығарып келеміз. Мұнда құзырлы органдар мен лауазымды тұлғалардың, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын заңсыз шектеуге жол бермеу әрі заңдық тұрғыдан кемшіліктерге жол берілген жағдайда оның алдын-алу мақсатында сот жекеше қаулыларды шығарады.

АЛАТАУ: – «Түнгі сот» жобасы қалай, өз нәтижесін беріп жатыр ма?

Эльмира АЛДАБЕРГЕНОВА: – «Түнгі сот» жобасының мақсаты – жәбірленушілердің бұзылған құқықтарын қалпына келтіру, уақытты үнемдеу, материалдық шығынды азайту, істі тезірек шешу. Яғни, бұл өз кезегінде уақытты қысқартуға өз үлесін қосып, әкімшілік істер таяу

уақытта өз шешімін тауып жатады. Сот ісін жүргізуді жеделдететін және жеңілдететін «Түнгі сот» жобасы аясында біздің сотта өткен жылы 665 әкімшілік іс қаралды. Сағат кешкі 18.30-дан 22.00-ге дейін жүргізілетін «Түнгі сот» атауына ие болған сот үдерісінде істердің көпшілігі жүргізушілердің жол ережелерін сақтамай, жол-көлік оқиғасы кезінде көлік құралдарының немесе басқа да дүниелердің бұзылуына қатысты болады.

АЛАТАУ: – «Виртуалды сот» пилоттық жобасы қандай мақсатпен енгізіліп отыр?

Эльмира АЛДАБЕРГЕНОВА: – «Виртуалды сот» жүйесін енгізудегі мақсат – сот процесіне қатысатындардың барлығын сот залына жинамастан, олардың кез келгенін үйінен немесе басқа қаладан телефон арқылы сот отырысына қатыстыру.

Сайып келгенде, біздің сот ұжымының басты міндеті жұмысымызды тың талаптар тұрғысынан ұйымдастырып, қаралған істер бойынша әділ де дұрыс шешім шығарып, халықтың сенімінен шығу болып табылады.

АЛАТАУ: – Сұхбат бергеніңізге рахмет!

Айтақын МҰХАМАДИ

ҰЛЫ ЖЕҢІСКЕ – 75 ЖЫЛ

КҮРКІРЕП КҮНДЕЙ.

**Біз соғысты көрген жоқпыз, Естідік,
Соғыстан соң туғандармыз,
Етек жауып, ес біліп.**

**Соғыс үні жетім болып, жесір боп,
Тұратындай әлі бізге естіліп...**

деп ақындар жырлағанындай, тарихтың ақ парағы сарғайғанымен, бұл отты күндер мәңгі біздің есімізде. Міне, биыл Ұлы Жеңіске 75 жыл! Сан сұрапыл сындардан өтіп, кескілескен шайқастарда ерлікпен де, еңбекпен де жеңіске ұмтылған әр рухты, ер мінезді батырларымыздың армандары орындалған күн!

Будан 75 жыл бұрынғы өмірді көз алдымызға елестетсек: бір кезде Кеңестер Одағының құрамында болған Қазақстанның халқы да неміс-фашист басқыншыларына қарсы жан аямай соғысып, ерліктің тамаша үлгілерін көрсеткені баршамызға мәлім. Ұлы Отан соғысы естен кетпес, адамзат тарихында теңдесі жоқ соғыс болды. Соғыстың аты соғыс. Сұм соғыс біреуді жесір етті, біреуді жетім етті, ал біреуді жалғыз ұлынан айырды. Балалығы сұрапыл соғыспен қатар келген біздің ата-әжелеріміз сол уақытта ерте есейген еді. Ойын баласына бейнет күнді айырбастайтын күн туды. Жастарына қарамай соғысқа аттанған кәрілер, енді-енді өмір сүріп келе жатқан жас қыздар, ұлдар «Еліміз, жеріміз үшін!» деген ұранмен алға басқан.

Сұрапыл соғыста жан аямай жаумен шайқасқан әкелер мен талай ерлігі жайында баян етілген естеліктер, майдангерлердің өнегелі өмірі туралы жария болған суреттер ел басына күн туған сол бір ауыр жағдайдан сыр шертеді. Біздің бақытты да бақуатты ғұмыр кешуіміз алдымен осы Ұлы Жеңіс күнін жақындатып, жан алып, жан беріскен ержүрек ерлердің арқасы екені даусыз. Олардың өмір жолы да бүгінгі ұрпаққа үлгі-өнеге.

Отан соғысы жылдары майдан шебінде ерлік көрсеткен қазақ ұл-қыздары да аз болған жоқ. Солардың бірі 19 жасында майдан шебіне аттанған Ұлы Отан соғысының ардагері, қызыл әскердің миллиондаған ержүрек жауынгерлерінің бірі Серғали КҮНЧАЕВ.

Майдангердің өткен өмір жолы туралы сыр шерткен ұлы Нұрбатыр Серғалиұлы әкесі жайындағы әңгіме желісін былайша өрбітті.

Әке жайлы естелік

«Дүние – үлкен көл, замана – соққан жел», – дейді данышпан Абай. Күйкі тірліктің қызығы мен шыжығын күйттеп жүргенде тоқтауы жоқ күндер, қуанышы мен қайғысы аралас апта-айлар, осылайша жылыстап жылдар сырғып жатады. Әрбір істің, жақсы мен жаманның паркын ажыратып, асыл мен жасықтың бағасын беретін түптің түбінде осы уақыт қой.

Адам алпыстан асып, зейнеткерлікке шығып, қолы босаған соң алды-артын ойлап, өткен-кеткенді ой елегінен өткізіп, өз әулетінің бар-жоғын мүмкіндігінше түгендеп, ата-бабасының, әке-шешесінің қандай адамдар болғанын, олардың жас ұрпаққа өнеге болар асыл қасиеттері мен атқарған қызметтерін жастарға жеткізе білу де парызы саналады.

Соғыс бітті, біткенде ме бар айып, –
Соғыс, соғыс... ұмыттырмас

ол атын.

От өшкен соң осылайша қарайып,
Орны қалар болатын.

Ұмытар ем соғыс атын, ел оны,
Бес құрлыққа таратыпты бес бөліп.
Және соғысты ұмыттырмай келеді,
Әкелер жайлы естелік – дегендей,

Батыста тұтқиылдан басталған соғыс өрті бұрқ еткенде әкем Серғали небәрі 19 жаста екен. 1941 жылы Қапал педагогикалық училищесінің 2 курсына оқып жүрген кезінде Талдықорған аудандық әскери комиссариатының шақыртуымен соғысқа аттанады. Ұрыс даласында ірілі-ұсақты талай шайқасқа қатысады. Атап айтсам, Сталинград, Курск, Белгород, Харьков, Калининград

шайқастарында пулемет бөлімшесінің командирі ретінде ерліктің өшпес үлгісін көрсетеді. Бес жылға созылған қанды қырғын соғыс ешкімнің маңдайынан сипамағаны белгілі. Әр жеңісте соғысқа қатысқан барлық кеңес одағы жауынгерлерінің еншісі бар.

Ал қазақ солдаттарының қосқан үлесі ұшан-теңіз, – деген Нұрбатыр аға әңгіме ауанын әкесінің соғыстағы бастан кешкендері туралы жазған күнделіктегі оқиғаларымен де бөлісті.

Майдангер күнделігінен...

– Майданға барғаннан соң бірнеше күн өтіп алғашқы ұрыс даласына төтеп бердік. Түнгі төрт шамасы болатын. Пулемет бөлімшесі арнайы дабылмен тұрғызылып, бір орынға жиналды. Батальон жай жылжып келеді. Бір мезетте жанымыздан қатарласа келетін танк үлкен жолға шықты. «Гүрс» еткен күшті жарылыс шыққаны сол еді, танк бір орнында тоқтап қалды. Танктегі адамды құтқарамыз дегенімізде қыстақтың біз жақтағы шеткі үйінің үстіне құрылған

пулеметтен оқ борап кетті. Бұл сәтті сөзбен айтып жеткізе алмаспын. Бір мезетте командирдің: «Серғали, пулеметты оқта!» деген шұғыл бұйрығын алдым.

Аз уақыттың ішінде бекініс үймен бірге жоқ болды. Осы кезде байланысқа шыққан комбат не болғанын сұрады. Бөлімше командирі бар жағдайды түсіндірді. Содан комбат:

«Істен шыққан танкті жолдан алып тастауымызды, бірақ мергеннен сақ болыңдар» деп тапсырма жүктеді.

Батальонда үш қазақ жігіті еді. Жарылыс болған танктегі жігіт сол қазақтың бірі еді. Оның аман қалғанын көргенімде қуаныштан көзімнен жас парлай берді. Сол күнгі қуанғаным бүгінге дейін санамнан өшер емес».

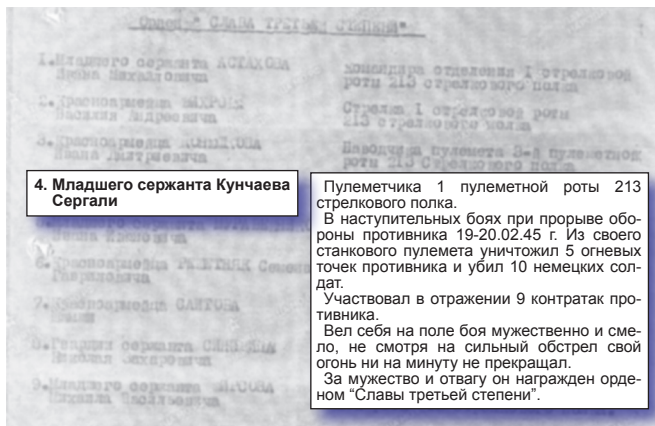
– Сталинград түбіндегі шайқастың қызып тұрған шағы. Біздің жауынгерлер бір бекіністі жаудан тазартып, алға жылжыды. Тағы бір бекініс үшін жан алып, жан берісіп жатқанда пулеметшілер құрамы келіп қосылдық. Азық-түлік, оқ-дәрімізді үлестіріп біткен шақта жауынгерлерге су жеткізу керек болды. Жаныма көмекшілерімді ертіп, басып алған бекініске қарай аяқ басып келеміз. Қара түтінге оранған айнала тым сұрықсыз. Су алу үшін келгендіктен құлақ түбіне жеткен оқ дауысына да мән беруден қалғанбыз. Құдыққа жете бергенім сол еді алдымнан бір неміс шыға келді. Сол сәтте ол да, мен де бір-біріміздің көзімізге ғана қарап, қатып тұрып қалыппыз. Бұл менің немістің жүзін алғаш көруім еді. Неміс солдатына құбыжық боп көрінсем екен, ол «баж»

етті де, артына қарамай, тұра қашты. Әлгіні көріп тұрған мен де тұра қаштым. Артынан біз алға жылжып кеткенде манағы бекіністі жау жайлап алғанын білдім. «Қырық жыл қырғын болса да, ажалды өледі» деген рас екен.

...Қырық үшінші жылдың ақпанында фельдмаршал Паульстың армиясы қолға түсті. Жаудың алғашқы бетін қайтарған бұл қуаныш фашистік Германияны әр-сәрі күйге салды. Ал, кеңес әскерлері ынтымақ пен бірлік болса, бәрін жеңуге болатынына дүниежүзінің көзін жеткізді. Сонымен бірге, майдангерлердің ерік жігерін сірпілтіп, рухын биіктете түсті.

...Курск доғасындағы шайқас та естен шығар емес. Неміс әскерлері мықтап бекініп алған еді. Бекіністі екі рет соғысып алып, екі мәрте қайтарып бердік. Үшінші рет алғанымызда біз мықты қорғанысқа көштік. Шіркеуі құлаған үйдің қабырғасына бекінген пулеметшілер аянбай тіресті. Фашистер қанша жанталасқанымен бұл жолы бізді алуға күші жетпеді. Айласын асыра алмады. Тірі қалғандары 45 шақырымға дейін кейін шегінуге тура келді. Осы жолы «Ерлігі үшін» медалімен марапатталдым.

... Сталинград шайқасындағы алғашқы жеңіс бізге көп үміт сыйлады. Еңсеміз көтеріліп, жігерлене түстік. Калининград түбіндегі соғыста неміс әскерлері «Фердинант» жылжымалы зеңбірек және ДОТ-мен жабдықталған күшті бекініс орнатып алған екен. Бірнеше рет шабуылға шықсақ та, еш нәтиже болмады. Не істеу керек? Алдымен жау бекіністерінің орналасу жағдайын анықтап алу қажет болды. Қолбасшының тапсырмасымен Т-34 танк құрамасын құрып, бекіністерді рация арқылы штабқа хабарлап тұру міндеті маған жүктелді. Қараңғы түскенде біздің құрама жолға шықты. Қазір ойласам, көзсіз батырлық. Жау бекіністерін бірінен соң бірін айналып өтіп келеміз. Әр бекіністің орналасқан орнын картаға түсіріп үлгердім және рация арқылы штабқа хабар бердім. Өкініштісі, қақтығыс барысында біраз адамнан айрылды. Тапсырма толық орындалған соң қайтуға бұйрық алдық. Қайтар жолда «Фердинант» зеңбіректері және «Тигр» танкісімен жабдықталған жау қосынына кездесіп қалып, сұрапыл соғыс басталды да кетті. Соғыс даласында жараланып та үлгердім. Мені зембел тістеген ит

Пулеметчика 1 пулеметной роты 213 стрелкового полка.

В наступательных боях при прорыве обороны противника 19-20.02.45 г. Из своего станкового пулемета уничтожил 5 огневых точек противника и убил 10 немецких солдат.

Участвовал в отражении 9 контратак противника.

Вел себя на поле боя мужественно и смело, не смотря на сильный обстрел свой огонь ни на минуту не прекращал. За мужество и отвагу он награжден орденом "Славы третьей степени".

...в боях за освобождение Советского Союза. На оборонных работах передовой бригады в 1940 г. награжден орденом Красной Звезды. За время пребывания на фронте получил 3 ранения. 1922 г. рождения, казах, член ВЛКСМ. Призван в Красную Армию Талды-Курганским РВК Алма-Атинской области 27.12.41 г. Ранен 17.07.48 г., 10.04.1944 и 13.07.1944 г.

10. Стрелка 2 стрелкового батальона сержанта Кунчаева Сергали за то, что он в апреле 1944 года в бою в районе опытной станции Стрелка, Псковского района из ручного пулемета уничтожил четырех немецких солдат. За время Отечественной войны имеет два ранения. 1922 г. рождения, беспартийный казах, колхозник. Призван в Красную Армию Талды-Курганским РВК Алма-Атинской области 27.12.41 г.

11. Стрелка 2 стрелкового батальона, Талды-Кургана Кунчаева Сергали за то, что он в феврале 1944 года в бою за деревню Ахматово, Чудово-Кудовского района из ручья ПТР истребил 10 немецких солдат. За время Отечественной войны

ӨТТІ ҒОЙ СОҒЫС...

зембіл үстіне жатуыма көмектесіп, майдан шебінен шығарып әкетті. Содан кейін санитарлар қарап, госпитальға жөнелтті. Ол жерден 2 топтағы мүгедек болып шығып, елге оралдым. Майдан

өнімдерінің сапасын жақсартуға, көпке қажет істі оңға бастыруға көңіл бөлген екі мәселесі болыпты. Бірі – малдың сапа көрсеткішін жақсартуға бағытталған шара. Нәтижесінде, ірі қараның тұқымын

болатын. Отабасындағы он бір бала осы байлықпен сусындап өстік. Үйімізден қонақ үзілмеуші еді. Ата-анамыз осы бір қонақжайлылық қасиетті біздің де бойымызға сіңірді. Олар жұптарын жазбай, елу жылдан астам уақыт бірге ғұмыр кешті».

Оқ пен оттың арасында болған әкесі Серғали Күнчаев хақындағы әдемі әңгімені Нұрбатыр аға балалық шағына қарай ойыстырды.

Балалықтан бір белгі

«Әкеміз бала шағынан білсем, үйренсем деп ержетіпті. Білімге құштар болған баласын әкесі Күнчай сол тұстағы Ақсу өңіріндегі бірден бір білім ошағы саналатын жеті жылдық Қызылағаш ауылдық орта мектебіне жетелеп әкелген. Ол барлық пәннің ішінде математикаға жүйрік болыпты. Ал бұл таланты оны талай биіктер мен жетістіктерге жеткізген. Сыныптағы ең үздік бала атанған әкеміздің мектеп оқушылары арасында да беделі жоғары болғанын да айта кету керек. Баласы Серғалидың беделі артқан сайын ел ішінде әкесі Күнчайдың да мерейі өсіпті. Білім ошағында өтетін әр шараға атамыз Күнчайды қалдырмай шақырып, мектеп басшысы талай құрмет те көрсеткен екен.

Ол тұста мектепті үздік бітірген балалар техникумға еш қиындықсыз қабылданатын болған. Біздің де әкеміз қалауы бойынша Қапал педагогикалық

көрнекті әріптермен қашалып жазылыпты. Бұдан бөлек, Талдықорған қаласындағы «Береке» тұрғын үй алабының №6 көшесіне Серғали Күнчаевтың есімі берілді.

Алпыстың алтауын алқымдаған ақсақал әкелердің ерлігін ұлықтау – ұрпақ парызы екенін тағы бір еске салды. Осы тұста Жеңістің 75 жылдығы қарсаңында «Ұрпақтары ұлықтағандар ұмтылмайды» атты үшінші кітапты жазу үстінде екенін баса айтты. Артындағы ұрпағы біліп жүрсін деген ниетпен әр жылғы Жеңіс күнінде ұл-қыздарын, немерешөберелерін ертіп Мәңгілік алауға барып гүл шоқтарын қойып, «Мәңгілік полк» шеруінде қан майданда ерлік көрсеткен аталарының портретін ұстап, алаңда сап түзеуін де дағдыға айналдырыпты. Өз сөзінде Нұрбатыр ағамыз Серғали атаның 6 немересі ҚР Қарулы күштерінің сапында абыройлы қызмет атқарып жүргенін мақтанышпен айтты. Аталарына қарап бой түзеген немерелер лейтенант, подполковник шенін алған.

Айта кетейік, майдангер Серғали Күнчаев 1945 жылғы шабуыл кезінде жаудың қорғаныс шебін бұзып өтіп, өзінің станокты пулеметімен жаудың 5 бірдей атыс нүктесін талқандап, 10 немістің көзін жойған. Жаудың 9 қарсы шабуылына тойтарыс беріп, тоқтаусыз атылған оққа қарамастан майдан алаңында ержүректілік танытып, батыл іс-қимылдарымен көзге түсті.

даласында, жат елдің топырағында қаншама жерлесіміз отқа оранып көз жұмды десеңші. Ал, бүтін күлшені бөліп жеген жолдасыңнан айрылу... Жүрек түбінде айықпас дерттің жарасы қалды. Жасым ұлғайған сайын Құдайдан елімізде тыныштық болса екен деп тілеу тілеймін».

«Бұл отты жылдардан баяндалған оқиғалардың бір үзігі ғана. Әкеміздің әр естелігі менің де көзіме жас үйіреді» деген Нұрбатыр ағамыз ойын былайша жалғады.

Елге оралып, еңбекке араласты

«Қурландия жерінде жараланған әкеміз соғыс бітуге бір ай уақыт қалғанда, яғни, 1945 жылдың сәуірінде елге оралды. Оқ пен оттың арасында болып, көрсеткен ерлігі үшін 3 дәрежелі «Даңқ», 1 дәрежелі «Отан соғысы» ордендері, «Ерлігі үшін», «Соғысқа қосқан үлесі» атты медальдарымен марапатталды. Соғыстан кейін де «1941-1945 жылдардағы Отан соғысында Германияны жеңгені үшін», «1941-1945 жылдардағы Отан соғысы жеңісінің жиырма жылдығы», «СССР Қарулы күштерінің 60 жылдығы» секілді мерекелік медальдарды кеудесіне жарқырата тақты.

«Қырықжыл қырғын болса да, ажалды өледі» демекші, сұм соғыстан елге дәм жазып, 1945 жылы оралған ардақты әкем «мүгедек болдым» деп қарап отырмаған. Бес жылдық соғыста қаңырап, күйреп, ойраны шыққан өлкенің жаңа бейнесін қалыптастыруға білек сыбана кірісіпті. Денсаулығына қарамастан, сол кездегі Қапал аудандық ауылшаруашылық бөліміне жолдама алады. Осы жерде жүргенде қабілет-қарымын ескерген басшылар бөлімнің бюджет есепшісі етіп тағайындайды. Қандай қызмет сапында істемесін бар ынта-ықыласын елінің өркендеуіне, ақыл-парасатын төрткі. Оның іскерлігін таныған жоғарғы жақ 1948 жылы Талдықорған қалалық сүт зауытының Көшкентал, Қоңыр сеператорлық бөлімшесінің меңгерушілік қызметіне тағайындайды. Оның шаруашылықты жақсы жолға қоюға, сүт

жақсартып, қылшық жүнді қазақы қойлардың орнына, биязы жүнді қой өсіру қолға алынады. Бір жағынан, жас малшылар бригадасын құруға белсене араласады.

«Еңбегі бардың өнбегі бар» демекші, әкеміздің жаңа бастамасы аудандағы басшылар назарына ілігеді. Осыдан кейін ол облыс көлеміндегі үлкен жиындарға шақырылып, төрт түлік малды асылдандырудың жаңа жобалары жөніндегі тәжірибемен бөліседі. Осылайша оның ұйымдастырушылық қабілеті мен жауапкершілігі басшылар арасында жиі ауызға іліге бастайды. Оған деген сенім де арта түседі. Ақыры Талдықорған кооперативтік сауда мекемесіне қызметке шақырылады. Ол тұста жұмысты сен таңдамайсың, жұмыс сені таңдайтын заман еді ғой. Ал тағайындалған қызметке баруың шарт. Сөйтіп, Талдықорған қалалық кооперативтік сауда мекемесінің табалдырығын аттайды. Мұнда келген соң істелмей жатқан жұмыстың көптігін байқап, бірден еңбекке кірісіп кетеді. Бұл жердегі де тынымсыз еңбегі бағаланып, 1958 жылы Алматы облысы Халық шаруашылығы Советінің, 1964 жылы Алматы облысы атқару комитетінің «Құрмет» грамотасымен марапатталады. Ал 1965 жылы коммунистік партияның мүшелігіне өтеді.

Әкем өте сабырлы, байсалды, алыс-жақынды өзегіне тарта білген кемел, әр істі терең болжап шешетін, еңбекқор адам болды. Анамыз Жұматаймен қызмет бабында жүргенде танысып, табысып, 1946 жылы шаңырақ көтереді. Анамыз да ақ көңіл, бала жанды, бауырмал жан еді.

Біздің үйден қашанда газет-журнал үзілмейтін. Кішігірім кітапханамыз бар

училищесіне жолдама алады. Міне, осы жерде оқып жүріп, майдан шебіне аттанды».

Әкесі жайында естелік айтқан Нұрбатыр аға артындағы ұрпағы біліп жүрсін деп екі бірдей: «Өнегелі өмір» және «Ұрпақтар сабақтастығы» атты кітап жазыпты. Бұл кітаптары бүгінде Нұр-Сұлтан қаласындағы Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті – Елбасының кітапханасындағы сөрелерден орын алған. Ал, Серғали мен Жұматай Күнчаеваның он бір баласынан тараған немере мен шөберелері аталарының Ұлы Отан соғысының ардагері болғанын айтып, мақтан етеді.

«Ер есімі – ел есінде» – демекші, марқұм әкеміздің есімі соғыс ардагерлеріне арналған ескерткішке жазылды» – дейді Нұрбатыр аға. Нақты айтсақ, 2015 жылы Талдықорған қаласына қарасты Еркін ауылындағы Ұлы Жеңістің 70 жылдығына байланысты ашылған ескерткішке Серғали Күнчаевтың есімі

P.S. Күркіреп күндей, өтті ғой соғыс (Қ. А). Соғыс тақырыбындағы қаншама деректі фильм көріп, қаншама өлең, көркем шығармалар оқысақ та дәл сол кездегі адамдардың сезінгенін сезіне алмасымыз анық. Біздің қолдан келетіні – өткен тарихымызды ұмытпай, ерлік көрсеткен ерлерімізді ұлықтап, қазіргі жүріп жатқан «жаһандану» деген мылтықсыз майданда рухымызды жоғары ұстап, желбіреген көк байрағымызды қайта құлатпау үшін аянбай еңбек етіп, тер төгу ғана... Біз сіздерді ұмытпаймыз, сұрапыл соғыста сынға түскен соғыс ардагерлері!..

ТРУДИТСЯ НА СВОЕЙ РОДНОЙ ЗЕМЛЕ

По сообщению пресс-службы СПК «Жетысу», в прошлом году сервисно-заготовительный центр «Алан», возглавляемый Калибеком Алпысбаевым собрал 10 тысяч тонн свеклы. Урожай был бы значительно выше, да чуть погода подвела, но результатом доволен, делится аграрий. К таким перепадам предпринимателю не привыкать. Он уже 16 лет в сельском хозяйстве, и хорошо знает, что богатый урожай зависит от различных погодных, человеческих, технических и других факторов.

Всю свою жизнь предприниматель трудится на своей родной земле в Коксуском районе. В 2003 году, создав крестьянское хозяйство «Кен дала» начал работу с выращивания различных зерновых культур. Пять лет назад, когда началась масштабная кампания по возрождению сахарной свеклы, Калибек ага был среди многих предпринимателей, которые откликнулись и поддержали инициативу главы региона Аамандыка Баталова. Тогда по поручению акима области стали создаваться сервисно-заготовительные центры (СЗЦ), предпринимателям начали выдавать субсидии, сельскохозяйственную технику, семена и гербициды. СЗЦ «Алан» ощутил реальную государственную поддержку.

В первый год в СЗЦ сладкий корень был засеян на 30 га. Труженники собрали по 500 центнеров с га. С каждым годом аграрий количественно и качественно увеличивал посевные площади. Таким образом СЗЦ «Алан» объединил 12 крупных и мелких хозяйств Коксуского района. А поля сахарной свеклы раскинулись на 150 га. С учетом сезонных работ СЗЦ обеспечивает работой порядка 60 человек. Через СПК «Жетысу» в СЗЦ в финансовый лизинг была передана современная сельскохозяйственная техника.

«Государственная поддержка стала хорошим подспорьем для аграриев. Раньше не было таких эффективных инструментов поддержки. Помню, как мы, только раз в году могли себе позволить купить один трактор или всего лишь один плуг. Соответственно площади были небольшими. Не было техники и средств. Как видите, сейчас все по-другому. При помощи акимата области, СПК «Жетысу» мы начали работать по-новому, существенно обновили МТС, увеличили урожайность. Сегодня мы имеем 50 новой сельскохозяйственной техники», - рассказал предприниматель.

Также, чтобы повысить урожай «аланов-

цы» получили элитные семена французских, голландских, немецких сортов свеклы, таких как «Ардан», «Новелла», «Гримм», «Роксана», «Дануб». Все они отличаются высокой производительностью, устойчивостью к нашему климату.

По словам Калибека Алпысбаева, благодаря применению элитных семян в 2018 году был получен рекордный урожай: 860 центнеров с одного гектара. Успехи хозяйства оценил и глава области в ходе рабочего визита в Коксуский район.

«Все стало возможным благодаря четкой и грамотной организации работы государства, СПК «Жетысу» и аграриев в рамках исполнения поручения Главы государства по использованию современных технологий, новейшей техники, высокопродуктивных семян, качественных гербицидов и удобрений», - отметил тогда Аамандык Баталов, во время посещения полей.

По словам предпринимателя, после запуска программы по возрождению сахарной свеклы, многие сельчане вернулись в родные края и начали заниматься сахарной свеклой.

«Самое главное преимущество выращивания сахарной свеклы – это наличие рынка сбыта. В регионе действует два перерабатывающих завода. Поэтому свекловоды могут не беспокоиться о сбыте продукции, и спокойно заниматься своим основным делом. Учитывая,

амбициозные планы руководства области по производству сахара, свекла остается самым востребованным и приоритетным видом сельхоз культуры», - поделился он.

Вместе с тем на базе хозяйства «Кен дала» был создан учебный центр имени Элихи Тамшыбаевой, где проводятся обучающие семинары и мастер-классы по внедрению и распространению передовых технологий в сельском хозяйстве. По мнению Калибека Алпысбаева, нынешние предприниматели должны быть всегда в курсе инноваций и изучать отечественный и зарубежный опыт.

«Всем известно, что сахарная свекла требует тщательного ухода. Поэтому мы уделяем ей огромное внимание от посадки до сбора урожая. А процесс совершенствования агротехнологии не прекращается. Каждый день в мире появляются новые сорта и гибриды, образцы техники, удобрения и пестициды, компьютерные программы и другие ресурсы. Поэтому мы всегда должны быть в курсе и применять все для улучшения качества урожая сахарной свеклы», - добавил аграрий.

В минувшем году в СЗЦ средняя урожайность составила 560 центнеров с га. Из-за погоды собрали меньше запланированного, но аграрии уже стали готовиться к новому сезону. По словам Калибека Алпысбаева, весной площадь свеклы будет увеличена до 200 га.

Ш. ХАМИТОВ.

ВЫДВОРЕНИЕ ЗА ПРЕДЕЛЫ РК

При рассмотрении дел о выдворении иностранцев или лиц без гражданства за пределы Республики Казахстан судам следует учитывать, что законодательство Республики Казахстан, регулирующее вопросы выдворения иностранцев или лиц без гражданства за пределы Республики Казахстан, основано на Конституции Республики Казахстан и включает в себя нормы Гражданского процессуального кодекса Республики Казахстан, Кодекса Республики Казахстан «Об административных правонарушениях», Закона Республики Казахстан от 19 июня 1995 года № 2337 «О правовом положении иностранцев», другие нормативные правовые акты.

Судам также необходимо руководствоваться Международным пактом о гражданских и политических правах (Нью-Йорк, 16 декабря 1966 года), Конвенцией о правовом статусе трудящихся-мигрантов и членов их семей государств – участников Содружества Независимых Государств (Кишинев, 14 ноября 2008 года), Договором о правовом статусе граждан одного государства, постоянно проживающих на территории другого государства (Москва, 28 апреля 1998 года), и другими международными договорами, ратифицированными Республикой Казахстан.

По содержанию административное выдворение и выдворение в порядке гражданского судопроизводства представляют собой принудительное или контролируемое уполномоченными органами самостоятельное перемещение иностранцев или лиц без гражданства за пределы Республики Казахстан, осуществляемое на основании постановления (решения) суда за совершение административного правонарушения либо нарушения законодательства.

При рассмотрении дел о выдворении иностран-

По сообщению пресс-службы Алматинского областного суда, на сегодняшний день вопрос исполнения судебных актов является актуальным.

НЕДОБРОСОВЕСТНОЕ ОТНОШЕНИЕ ДОЛЖНИКОВ ЗАТЯГИВАЕТ СПОР

Как отметил Председатель Верховного Суда Республики Казахстан Жакип Асанов: «Слабые стороны системы исполнительного производства, прежде всего, ощущают на себе все – простые люди, дети, которые ждут алиментные деньги, жертвы преступлений, которым необходимо лечение, предпринимательский сектор».

Для лиц, защитивших свои права в судебном порядке, важен окончательный результат исполнения судебного акта. Каждое неисполненное решение суда способствует зарождению сомнений в торжестве справедливости, относительно эффективности работы всей судебной системы.

Так, к примеру, состоявшимися судебными актами в 2012 году с В. в пользу М. взыскана сумма задолженности в размере 6 926 230 тенге. По настоящее время судебный акт остается не исполненным.

В целях затягивания процесса исполнения судебного акта, должниками инициировались различные иски в суд.

Судебным исполнителем в рамках исполнительного производства неоднократно предпринимались меры по взысканию задолженности. Однако очередное постановление судебного исполнителя о передаче спорного имущества должника на реализацию было обжаловано взыскателем.

Удовлетворяя исковые требования, судом установлено, что ранее судебным исполнителем с письменного согласия взыскателя и должника спорное имущество было передано в натуре без реализации взыскателю.

Признавая действия судебного исполнителя незаконными, судом указано на устранение допущенных нарушений, тем самым, права взыскателя были восстановлены судом.

Ш. БАТЫРХАНОВ.

НАДО ПРИМЕНЯТЬ ВСЕ МЕРЫ

Закон Республики Казахстан «О борьбе с коррупцией» дает следующее определение коррупции - это «...не предусмотренное законом принятие лично или через посредников имущественных благ и преимуществ лицами, выполняющими государственные функции, а также лицами, приравненными к ним, с использованием своих должностных полномочий и связанных с ними возможностей либо иное использование ими своих полномочий для получения имущественной выгоды, а равно подкуп данных лиц путем противоправного предоставления им фидуциарными и юридическими лицами указанных благ и преимуществ». Международно-правовое определение коррупции, используемое в документах ООН, выглядит следующим образом: коррупция – это злоупотребление государственной властью для получения выгоды в личных целях, в целях третьих лиц и групп. Если говорить более простым языком коррупция это использование служебного положения в личных целях.

Можно утверждать также, что для эффективного противодействия коррупции в системе государственной службы Республики Казахстан необходимо использовать всю совокупность правовых средств. Однако центральное место в механизме противодействия коррупции в системе государственной службы РК, как представляется, должно быть отведено именно административно-правовым средствам. Связано это с тем, что нормы административного права определяют режим осуществления государственной службы. Они же определяют режим публичного управления в целом, ими устанавливаются порядок предоставления публичных услуг гражданам и юридическим лицам, порядок взаимоотношения различных субъектов в сфере исполнительно-распорядительной деятельно-

Как сообщает пресс-служба Алматинского областного суда, актуальность патологий сердечно-сосудистых заболеваний связана также с нехваткой в кардиологии практикующих хирургов. Кадровый дефицит наблюдается в регионах, а также в сельских местностях.

В ИСКЕ О ВЫСЕЛЕНИИ ВРАЧА – ОТКАЗАНО

Поэтому, после открытия многопрофильного медицинского учреждения в городе Талдыкорган, акимом Алматинской области был приглашен на работу опытный врач-кардиолог, практикующий хирург на открытом сердце. Таких специалистов единицы.

При этом, одним из условий для труда являлось предоставление жилья на основании договора найма. Врач на протяжении 7 лет работает заведующим кардиохирургическим отделением и проживает в служебной квартире в городе Талдыкорган.

Однако, после приобретения квартиры в городе Алматы в 2018 году, по итогам прокурорской проверки, был инициирован иск о выселении врача на основании подпункта 8) статьи 107 Закона «О жилищных отношениях».

В ходе рассмотрения гражданского дела суды Алматинской области пришли к выводу о необоснованности искового заявления о выселении.

Этот вывод основан на том, что квартира в городе Алматы была приобретена после подписания договора найма, а жилье в городе Талдыкорган имеет статус служебного и не подлежит приватизации. В этом случае расторжение договора найма жилища из государственного жилищного фонда и выселение ответчика из жилья является незаконным.

Более того, нормативным постановлением Конституционного Совета Республики Казахстан №1 от 21 января 2020 года подпункт 8) статьи 107 закона Республики Казахстан от 16 апреля 1997 года «О жилищных отношениях» признан неконституционным, то есть выселение лиц из арендованного жилища должно применяться не по факту приобретения в собственность другого жилища, а на основе общих положений Конституции и с учетом законных интересов граждан в каждой конкретной ситуации.

Исходя из этой правовой нормы и согласно пункту 2 статьи 74 Конституции Республики Казахстан следует, что законы и иные правовые акты, признанные неконституционными, в том числе ущемляющие закрепленные Конституцией права и свободы человека и гражданина, отменяются и не подлежат применению.

Таким образом, прямая норма высшего закона, защитила конституционные права гражданина.

Ш. ХАМИТОВ.

Бейсенбі - Четверг, 27 ақпан

ҚАЗАҚСТАН

06.00,04.00 Әнұран
06.05,14.00,17.00,20.00,00.50 AQPAPARAT
06.35 «Құрбылар»
07.00 «TANSHOLPAN»
10.00, 18.00 Т/х «Шытынаған тағдыр»
12.00 «Ниет»
14.10, 21.30 Т/с «Көсем»
16.00 «Бір күн»
16.25 Д/ф «Қазыналы Қазақстан»
17.15 Т/х «Әулет ары»
20.35 «Ашық алаң» ток-шоуы
23.20 «Нұр Тілеу» сұхбат
23.50 «Қайырлы кеш, Қазақстан»
01.20 Көңілашар
01.50 Футбол. УЕФА Еуропа лигасы. «Арсенал» Англия-«Олимпиакос» Грекия 1/16 финал. ТІКЕЛЕЙ ТРАНСЛЯЦИЯ.

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Әнұран
06.00 Қорытынды жаңалықтар. Итоги дня. «повтор»
07.10, 00.50 Т/х «Бәсеке»
08.10 М/с «Тобот»
08.40,14.50 «Мәдениет үйі»
09.30,20.00 Т/х «Бақталас»
10.20, 21.40 Т/х «Листопад»
12.00 «Жаңалықтар». Новости.
12.15 «Баспанаға бағыт»
12.45 Новости
13.00 Т/с «Простая жизнь»
16.30 «Қызық таймс»
17.45, 23.15 Т/с «Абдулхамит хан»
19.30 «Қорытынды жаңалықтар»
20.50 «Открытый диалог»
21.10 Итоги дня

АСТАНА

06.00, 05.25 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00,17.30 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.30, 21.00 Т/с «Қара ниет»
12.30 Т/с «Қош келдіңіз»
13.30, 00.25 «Vine Time»
14.00 «Барышня-крестьянка»
15.10, 00.55 «Глухарь»
16.30, 01.55 «Біреудің есебінен» деректі драма
18.00 «Сыла»
20.00, 02.15 «Astana Times»
20.55 Лотерея 777
23.25 Т/х «Бір болайық»
01.55 «KazNet»
03.05 Т/с «Келін бақыты»

ЕВРАЗИЯ

06.00,02.50 Т/х «Когда зовет сердце»
06.45 «Той заказ»
07.15 «Басты жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Ради любви я все смогу!» мелодрама
12.00 «QALAYYMLIVE»
15.35 «На самом деле»
16.45 «Путь говорят»
18.00 «Басты жаңалықтар»
18.45,03.35 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 22.50 Т/с «Улицы разбитых Фонарей-16»
22.00, 02.05«П@УТИНА»
00.30 Ночной кинотеатр .
«Триггер»
01.20 «Мужское/женское»

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 «КТК Қоржынынан» ойын-сауық

Жексенбі - Воскресенье, 1 наурыз

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Қызық екен»
07.00 «Сәлем, Қазақстан!»
08.20 «Ақсауыт»
08.45 «Дара жол»
09.30, 21.10 «Көңіл толқыны»
10.00, 18.00 т/х «Шатынаған тағдыр»
12.00 Ауылдастар
12.30 Концерт
14.10, 21.30 «Көсем»
15.10 М/ф
15.40 «Гарри Поттер және ажал сый» фильм
20.00 «Арта»
20.45 «Құт мекен»
22.30 Армандай біл
00.20 Концерт
01.50 «Ауылдастар»

ХАБАР

06.00 Тамаша
07.40, 01.00 Т/х «Бәсеке»
08.40 М/с
09.10 «Сенат аксакалов»

Жұма - Пятница, 28 ақпан

ҚАЗАҚСТАН

06.00,02.55 Әнұран
06.05, 14.00,17.00, 20.00, 00.50 Ақпарат
06.35 Құрбылар
07.00 «Таңшолпан»
10.00, 18.00 Т/х. «Шытынаған тағдыр»
12.00. 01.20 Ниет
14.10, 21.30 Т/Х «Көсем»
16.00 Иман өзегі
16.25 Д/ф «Ауылдастар »
17.15 «Әулет ары»
20.35 Ашық алаң
22.30 Сағындырған әндер-ай
23.20 Парасат майданы
23.50 Қайырлы кеш Қазақстан

ХАБАР

06.00,02.00 ҚР Әнұраны
06.00 Қорытынды жаңалықтар. Итоги дня
07.10, 00.50 Бәсеке
08.10 Тобот
08.40, 14.50 Мәдениет үйі
09.30, 20.00 «Бақталас»
10.20, 21.40 Сериал «Листопад»
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.30 Патриот
12.45 Новости
13.00 Сериал «Простая жизнь»
16.25 «Религия. Сегодня»
16.20 Тікелей эфирде «Қоғамдық талқылау»
17.45, 23.15 Т/х «Абдулхамид хан»
19.30 Қорытынды жаңалықтар
20.50 Премьера Новый курс
21.00 Итоги дня

АСТАНА

06.00, 05.25 «Ән мен әзіл» концерт
06.30 Күлдірген
07.00, 17.30 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 «Кулфи»
11.30, 21.00 «Қара ниет»
12.30 Қош келдіңіз
13.30, 00.25 Vine Time
14.00 Барышня-крестьянка
15.10, 00.55 «Глухарь»
16.30 Біреудің есебінен
18.00 Сыла
20.00, 03.35 «Astana times»
20.55 Лотерея 777
23.25 Бір болайық
01.55 Талант
04.25 «Келін бақыты»
05.45 Әзілстан

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.20 «Той базар»
07.00, 18.00 Басты жаңалықтар
07.45 Жұма уағызы
08.00 Доброе утро
11.00 «Ради любви я все смогу»
12.00 «Қалаулым»
15.30 Давай поженимся
16.20 Открытие Китая
16.55 «Жди меня Казахстан»
18.45 , 03.05 «Заң сөйлесін»
20.00 Главные новости
20.45 Поле чудес
22.00, 00.00 «Улицы разбитых фонарей-16»
23.00, 01.35 Паутина
02.20 Той базар

КТК

07.00 ҚР ӘНҰРАНЫ
07.05 КТК қоржынынан
07.20, 19.30 «Кешкі жаңалықтар»
07.50, 17.00 Жан құрбым

ЕВРАЗИЯ

18.00 «Сыла»
20.00 Астана аптасы
20.40 «Аялы алақан»
20.55 Потеря 777, Кено
23.25 «Бастаймс»
01.05 «Ел аузында»
01.50 «Итоги»
02.30 «Қызық болған»
03.40 «Казнет»
04.10 «Келін бақыты»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Чужие дети»
06.45, 03.30 «Тамаша сити»
07.35 «Той заказ»
08.00 «Сенбілік жаңалықтар»
08.35, 04.15 «Ұшқалақ»
08.45 «Воскресные беседы»
09.00 Х/ф «Храни тебя любовь моя»
12.45 Контент
13.15 «75-летию Ю. Антонова»
14.15 К юбилею Юрия Антонова
16.00 Х/ф «Невеста на заказ»
18.00 Басты бағдарлама
18.35 Кешкі кездесу
20.00 Аналитика
20.55, 23.00 «Бархатный сезон»
22.00, 02.45 Паутина
00.45 «КВН»

08.50, 01.30 Т/х. «Мұңайма Нефисе»
09.50 Новости
10.30 Сериал «Трасса смерти»
11.50 «Шеф»
14.00 «Кто ты?»
15.50 «Дожить до любви»
18.00, 02.20 «Қара теңіз» т/х
20.00 «Әйел қырық шырақты-2»
21.00 « Вечерние новости»
21.40 « Ожидается ураганный ветер»
03.15, 04.00 Ақиқатын айтайық

ЖЕТІСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Д/ф «Кең ауқымда»
10.30 «Тұжырым»
11.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
12.00 «Әсем әуен»
13.00 «Шашу»
14.00 «Елес қыз» телехикаясы, 20-серия
14.30 «Әдебиет пен адамзат»
15.00 «Әсем әуен»
16.00 Д/ф «Таңғажайып табиғат»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 «Күлкі-түрпі»
18.00 «Шашу»
19.00 «Ұлттық қауіпсіздік»
19.30 «Әсем әуен»
20.00 «Ғибрат»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Желі-KZ»
21.30 Новости
22.00 «Болмыс» ток-шоуы,
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұраны
06.00, 02.30 «Ризамын»
07.00 «Информбюро»
08.00 Ганга
09.00 Бауыржан шоу
10.00, 23.20 Әзілдер жинағы
10.50 Последний рубеж
13.00 Қара маржан
14.00 «Ералаш»
15.00-16.00 «Экстрасенсы детективы»
17.00, 17.30 «Пекарь и красавица»
18.00 Сериял
20.00 «Информбюро»
21.00 Х/ф «Лед»
00.00 «Бородач»
01.30 «Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері»
03.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
07.00, 23.00 «Азулылар әулеті»
08.00, 22.00, 03.45 Т/х. «Элиф»
09.00 «Мажор -3»
10.10 «Смеяться разрешается»
11.35 «Анна детектив»
12.45 «Жүрек сыры»
14.00 «Әкесінің баласы»
14.30 «Q-елі»
15.00 Юморина
17.10 «Спарта»
19.00 Дизель-шоу
21.30, 05.15 «Гу-гулет»
00.00 «Рэмбо: Первая кровь»
02.00 КЗландия
03.00 Айнаонлайн
04.30 Жеңіп көр

КТК

07.05, 02.50 «КТК-да Қабатов»
08.10 Концерт
09.30 Смеяться разрешается
11.20 Мелодрама «Сестра по наследству»
15.10 Мелодрама «Приличная семья сдаст комнату»
19.00 Шаншар
19.30 «Улы тамшылар»
20.30 «Дау-дамайсыз»
21.00 «Портрет недели»
22.00 «Слуги народа»
22.30 Казахстанское кино «Карта мечты»
00.30 «Свадьба вслепую»
01.50 «Өшпенділік»
03.50 «Көріпкел»

ЖЕТІСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Жетісу зертханасы»
10.25 «Сильные духом»

Сенбі - Суббота, 29 ақпан

ҚАЗАҚСТАН

06.00, 02.30 Әнұран
06.05 AQPAPARAT
06.35 Quzyq eken
07.25 «Сәлем Қазақстан!»
08.40 «24 Sagat tabigat qyshagynda»
09.30 М/х. «Сиқырлы сақшылар»
10.00,18.00 Т/х. «Шытынаған тағдыр»
12.00, 00.20 Nur Tiley
12.35 М/ф. «Перизаттар: Сиқырлы тұтқын»
14.10,21.30 Т/х. «Көсем»
15.10 «Мазаламаймын» Қанат Үмбетовтың ән кеші
16.40 «Көкжалдар» көркем фильм
20.00,01.25 MASELE
20.35 «Журналистік зерттеу»
21.00 «Айтис»
22.30 «Jaidarman» маусымашар
2020
00.55 Ауылдастар
02.00 Көңіл толқыны

ХАБАР

06.00,02.00 ҚР Әнұраны
06.00 Тамаша
07.40,00.30 Т/х. «Бәсеке»
08.40 М/с. «Тобот»
09.10 Патриот
09.40 Премьера! «Не туристы»
10.10 Премьера! «Дорогая Кымбат»
10.30 Премьера «Селapolетелa»
11.00 «От всего сердца»
12.00 «Жұлдызды жекпе-жек» 4 маусым
13.45 Т/х. «Мәдениет үйі»
15.15 Кино «Шал»
17.00 Футбол «Астана»-«Қайсар»
18.30 Концерт «Махаббат қаласы»
20.15 Премьера «Отдел журналистических расследований»
21.00 «7 күн»
22.00 Сериал «Шерлок Холмс»
23.40 Сериал «Черный список»
01.30 Деректі драма «Мектеп»

АСТАНА

06.00,05.10 «Ән мен әзіл» концерттік
06.30 Х/ф. «Книга легенд. Таинственный лес»
08.30 М/ф. «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х. «Кулфи»
11.30, 21.00 Т/х. «Қара ниет»
12.30 Т/х. «Қош келдіңіз!»
13.30 Ел аузында
14.20,02.15 «Vine Time»
14.50 М/ф. «Буба»
15.20 М/ф. «Ну, погоди!»
15.50 Х/ф. «Операция «Ы» и другие приключения Шурика»
18.00 Т/х. «Сыла»
20.00 Итоги
20.40 Үздік әзілдер
20.55 Лотерея «Loto 6/49», «777» «Кено»
23.25 «Алдараспан»
02.45 Той жыры
03.10 KazNet ғаламторға шолу
03.50 Т/х. «Келін бақыты»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Чужие дети»
06.45,03.05 Тамаша сити
07.35,03.50 Той заказ
08.05 Басты жаңалықтар
08.50,04.15 Ұшқалақ
09.00 Сериал «Родное сердце»
12.45 «Фабрика рез»
13.10,18.35 «Super Qala.kz»
14.25 «Лучше всех»
16.10 Х/ф. «Жизнь взаимы»
18.00 Сенбілік жаңалықтар
20.00 «Главная тема»

10.50 «Өмір әні»
11.35 Мультфильм «Қошқар мен теке»
12.00 «Жүрек сөзі»
12.30 «Ауылдағы ағайын»
13.00 «Зерде»
13.45 «Полиция қызметі»
14.05 «Туржорық»
14.30 «Ұлт пен рух»
15.00 «Әндер мен жылдар» концерті 2-бөлім
16.00 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 «Үшінші көз»
17.30 «Әдебиет пен адамзат»
18.00 «Зерделі отбасы»
18.40 «Полицейская служба»
19.00 «Спорт-тайм»
19.30 «Киноман»
20.30 Апта /қаз/
21.30 Апта /рус/
22.20 К/ф «Менің атым Қожа»
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

06.00, 03.00 «Әзіл студио»
07.30, 04.30 «Ризамын»
08.30 «Бауыржан шоу»
10.00 «Готовим с Адель»

20.30 «Сенат онлайн»
20.55,23.00 Х/ф. «Нечаянная радость»
22.00,02.20 «П@утина+»
00.45 Кино «Люси»

КТК

07.00 ҚР Әнұраны
07.05,04.10 Т/х. «Үлкен үй»
07.30 Көңілді отбасы
08.50 «Әйел қырық шырақты-2»
09.40 «Верните мне красоту» реалити-шоу
11.00 Х/ф. «Ожидается ураганный ветер»
14.40 Кино «Поздние раскay-ние»
18.30 Концерт памяти Мурата Насырова
21.00 Большие новости
22.00 Х/ф. «Сестра по наследству»
01.40 Реалити-шоу «Свадьба в слепую»
03.00 Кино «Әбден мезі еттің, қымбаттым»

ЖЕТІСУ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Желі-KZ»
10.30 «Ұлттық қауіпсіздік»
11.00 «Болмыс» ток-шоуы
11.45 «Күлкі-түрпі»
12.00 «Әсем әуен»
12.30 «Ғибрат»
13.00 «Шашу»
13.55 «Арнайы репортаж»
14.20 «Қазақ әні»
15.00 «Әндер мен жылдар» концерті 1-бөлім
16.00 Д/ф «Таңғажайып табиғат»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 «Сильные духом»
18.00 «Зерде»
18.50 «Полиция қызметі»
19.10 «Нет-лайк»
19.30 «Жүрек сөзі»
20.00 «Ауылдағы ағайын»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Жетісу зертханасы»
21.30 Новости
22.00 «Өмір әні»
23.00 «Күлкі қоржын»
23.35 «Қателік»
23.55 Әнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Әнұраны
06.00, 01.30 Әзіл студио
07.00, 02.30 Ризамын
08.00 «Бауыржан шоу»
09.00 Готовим с Адель
09.30 «Битва экстрасенсов»
12.30 Х/ф. «Зита и Гита»
15.40 Х/ф. «Лед.»
18.10 Х/ф. «Иллюзия обмана»
20.30 Х/ф. «Иллюзия обмана-2»
23.10 Концерт Ю.Усмановой
04.30 «Алдараспан, Нысана, Шаншар» әзілдері

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.50 Қуырдақ
07.30,05.10 Гу-гулет
08.00,03.00 «Айнаонлайн»
09.00 Сериал «Бабы, вперед!»
11.00 Сериал «Горничная»
15.00 «КВН»
17.20 Т/х. «Бастық боламын»
21.00 Х/ф. «Красотки в бегах»
23.00 Х/ф. «Бандитки»
01.00 КЗландия
04.00 Скечком «Q елі»
04.30 «Жеңіп көр»

7 КАНАЛ

10.30 «Тамаша лайв»
11.20 Х/ф «Любимый Раджа»
14.00, 16.20 «Иллюзия обмана»
19.10 М/ф
21.00 «Битва экстрасенсов»
00.00 Х/ф «Больше, чем кино»
01.30 Алдараспан. Нысана. Шаншар әзілдері

7 КАНАЛ

06.00 « Қыздар арасында»
06.50 «Қуырдақ»
07.30, 05.10 «Гу-гу-лет»
08.00, 03.00 «Айнаонлайн»
09.00 М/с «Фиксики»
09.30 «Юморина»
11.30 Х/ф «Спарта»
13.20 «Дизель шоу»
15.10 Т/х «Жүрек сыры»
16.30 Т/х «Әкесінің баласы»
18.40 К/ф «Век Адалин»
21.00 Х/ф «Дочь Чингизхана»
23.00 Х/ф «Начни сначала»
01.00 Х/ф «Рэмбо – первая кровь»
04.00 «Куели»
04.30 «Жеңіп көр»

ҚЫЛМЫСТЫҚ ЖАЗА

Жаза тағайындау белгілі бір принциптерге негізделеді, олар қылмыстық заңның жалпы құқықтық және салалық арнаулы принциптерінің нақты көрінісі болып табылады. Жаза тағайындаудың негізінде жатқан принциптер мыналар: заңдылық, адамгершілік, жазаның әділеттілігі, жазаның дәлелділігі және үкімде оның себебінің міндетті түрде көрсетілуі, жазаны жеке даралау, қылмыстық қудалау шараларын үнемдеу.

Жаза тағайындаудың жалпы негіздері – заңда белгіленген критерийлер, сүйенетін ережелер, әрбір нақты іс бойынша жаза тағайындағанда сот оларды басшылыққа алады. Басқа сөзбен айтқанда, қандай қылмыстық іс қаралмасын, айыпкерге қандай жаза қолданылмасын, сот осы жалпы критерийлерге сүйенуі керек.

ҚК-тің 52-бабына сәйкес жаза тағайындаудың жалпы негіздері мынадай үш критерийден тұрады. Сот жазаны ҚК-тің Ерекше бөліміндегі сол қылмыс үшін жауаптылық көзделген баптар шегінде; ҚК-тің Жалпы бөлімінде қарастырылған жағдайларды ескеріп; қылмыстың сипаты мен қоғамға қауіптілік дәрежесін, айыпкердің жеке басын, қылмысқа дейінгі және оны жасағаннан кейінгі оның мінез-құлқын, жауаптылық пен жазаны ауырлататын және жеңілдететін мән-жайларды, сондай-ақ тағайындалған жазаның сотталған адамның түзелуіне және оның отбасының немесе оның асырауындағы адамдардың тіршілік жағдайына ықпалын ескеріп белгілейді.

Кімнің жазаланатынын, сотталушының қоғамға қаншалықты қауіпті екендігін, оны түзеудің және қайта тәрбиелеудің қандай мүмкіндігі бар екендігін білу өте қажет. Анықтама, тергеу органдары, сот қылмыскердің мына жақтарын мұқият зерттеп білуге тиіс: әлеуметтік бейнесін, тұрмыс салтын, әдептілік принциптерін, рухани байлығын, идеалын, немен айналысатынын, психологиялық ерекшеліктерін, жауаптылық қабілетінен айырмайтын психикалық өзгешеліктерін, жасаған ұнамды немесе ұнамсыз әрекеттерін, еңбек ұжымындағы беделін.

Егер адам ҚК-тің әртүрлі баптарында немесе бір бабының әртүрлі бөліктерінде көзделген екі немесе одан көп қылмыстарды жасағаны үшін айыпты деп танылып, олардың ешқайсысы бойынша сотталмаған болса, сот әр қылмыс үшін негізгі, ал керек жағдайда қосымша жаза тағайындап, олардың жиынтығы бойынша түпкілікті жазаны жеңілдірек, қатаң жазаны ауырлау қатаң жазаға сіңіру жолымен немесе тағайындалған жазаларды толық немесе ішінара қосу жолымен белгілейді.

Жазаның тағайындалуы әлеуметтік әділеттіліктің қалпына келуіне, сотталған адамның түзелуіне, сотталғанның да, басқа адамдардың да жаңа қылмыс жасауын болдырмауға көмегін тигізеді. Бұл мақсатқа қол жету үшін жаза дәлелді әрі әділ болуы тиіс. Қылмыс жасаған адамға, делінген ҚК-тің 52-бабында, оның түзелуі және жаңа қылмыстың алдын алу үшін қажетті және жеткілікті жаза тағайындалуы тиіс.

Жұмаш АҚБЕРГЕНОВ,
Алакөл аудандық сотының судьясы.

ДАУДЫ СОТСЫЗ ДА ШЕШУГЕ БОЛАДЫ

Сотқа жүгіну – заңды құқығымыз. Алайда, сотқа жүгінудің жолын қарастыратын болсақ, біраз уақыт әуре-сарсаңға түсетіміз жасырын емес. Іске нүкте қойылғанша бір емес, бірнеше сот отырысы өтуі мүмкін.

Көбіне шағымдар бірінші сатымен тоқтап қалмайды, облыстық, тіпті Жоғарғы Сотқа дейін жетіп жатады.

Сотқа жүгіну шығындарға да әкеп соғады. Өйткені, мем-лекеттік баж төлеміміз, сот шығынын өтейміз, жол қаражаты бар, заңгерлерді жалдаймыз. Сот – дау алаңы болғандықтан, абырой-беделді, адамгершілік пен имандылықты жиып қойып, амал жоқ айтысуға, тартысуға мәжбүр боламыз. Мұның бәрінің алдын алу мақсатында дау туындағанда, ең дұрысы – татуласу, келісу, бітімге, бір мәмілеге келу. Одан екі тарап та ұтады. Өйткені, уақыт пен қаржы үнемделеді, жүйкеге салмақ түспейді, абырой-беделіміз сақталады.

Дауды бейбіт жолмен

реттеуге жәрдемдесуді сот ісін жүргізудің бірден-бір міндеті ретінде бекіте отырып, судьяға арыз қабылданған күннен бастап талаптарды татуластыру үшін тиісті шараларды қолданып, істі қараудың барлық сатыларында талапты түсіндіру жүктеліп отыр. Татуластыру рәсімдері арқылы шешімін тапқан іс бойынша төленген мемлекеттік баж салығы тараптарға қайтарылады. Сотпен бекітілген қандай да бір келісім ерікті түрде орындалмаған жағдайда, тараптардың атқару парағы арқылы мәжбүрлі түрде орындатуға құқығы бар.

Б.ТУРСУМБАЕВА,
Көрбұлақ ауданының
№ 2 аудандық
сотының
бас маман – сот
отырысының
хатшысы.

ПРОЦЕСТІК КОДЕКС

Сот жүйесінің ашықтығы мен жариялылығының дәлелі ретінде қазіргі таңда «Төрелік» ақпараттық жүйесі, «Сот кабинеті», «Үн-бейне жазба құралын қолдану» тетіктері тәжірибеде қолдануда. «Төрелік» – бұл сотта қаралатын істердің бірыңғай ақпараттық жүйесі. Ал, Сот кабинеті – бұл электрондық ақпараттық сервис, ол сот органдарының онлайн сервисіне қолжетімді бірыңғай терезе болып саналатынын, сот ісін жүргізуді жеңілдету және азаматтар үшін сот жүйесінің қол жетімділігін қамтамасыз ету мақсатында іске асырылған. Осы сервисінің негізгі ерекшелігі азамат, оның адвокат тұлғасындағы өкілі немесе заңгер кез келген ыңғайлы уақытта, үйінен немесе кеңседен шықпай-ақ интернет желісі арқылы сот құжатын, сондай-ақ істегі мәртебесін қарай алады және сот актісін басып шығара алады. Жоғарғы Сот ұсынатын электронды қызмет түрлері осымен шектелмейді. Халық үшін тиімді жобалардың қатарында сот практикасының қорытулары мен сот актілері дерекқорын, Жоғарғы Соттың нормативтік қаулыларын пайдалануға мүмкіндік беретін «Талдау» форумын, сотқа талап арыз, апелляциялық, кассациялық өтінішхат беру кезінде мемлекеттік баж салығын төлеуге арналған «Электронды үкіметтің төлем шлюзі», «Төрелік» сот органдарының ақпараттық-талдамалық жүйесін, «Сотқа шақырту қағазы», «Сот құжаттарымен танысу», «Хабарлама бойынша сот құжаттарын көру» сервистерін атап өтуге болады. Сот жүйесінде қазіргі заманғы технологияларды енгізу және қолдану сот ісін жүргізуді жеңілдетіп, бюрократиялық кедергілерді жоятынына күн өткен сайын көз жеткізіп келеміз.

Ал сот жүйесінің ашықтығын жүзеге асыру мақсатында барлық сотқа қаралатын істерді үн-бейне жазба құралы арқылы, ал мүмкін болмаған жағдайда үн-жазба құралын жасақтау міндеті қойылғандығын баса айтып өту керек. Кез келген сотта қаралған іс үн-бейне жазба құралымен жасақталады. Оны өзгертуге ешкімнің құқығы жоқ, оның ішінде судья да оған өзгертулер, түзетулер енгізе алмайды. Жазылған бейне дыбыспен тыңдалып, көзбен көрініп тұрады. Сондай-ақ, жергілікті соттар осы жазба құралы арқылы қаралған істердің есебін беріп отырады. Бұл өз кезегінде сотқа жүгінген азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін шынайы қорғаудың сапасын одан әрі арттыра түсері анық.

Жалпы алғанда, сот жүйесіне жаңа ақпараттық технологияларды енгізу бағытында белсенді және ауқымды жұмыстар атқарылып жатыр. Оның нәтижесі қазір анық көрініп отыр. Бұл сот жұмысының ашықтығын қамтамасыз етіп, қызметті қолжетімді ете түсті және жұмыс жеделдігі де айтарлықтай жақсарды. Бұл бағыттағы жұмыстар алдағы уақытта да жалғасын табатын болады.

Нұри ОМАРБЕКОВ,
Алматы облысы МАЭС-ның судьясы.

БАСТЫ МІНДЕТ

ТАУАР ТАҢБАСЫН ҚОРҒАУ

Әр өнертабыстың артында меншік иесі болатыны белгілі. Осы тұрғыдан алсақ ашылған жаңалықтарға меншік құқығының туындайтыны сөзсіз. Сондықтан-да меншік құқығын қорғаудың өзекті мәселесі бүгінде күн тәртібінен түскен емес.

Алайда заманның дамуымен заңның өзгеруімен, нарық заңдылықтарына сай бірді-екілі тауар таңбасына қатысты қолданыстағы заң талаптарын бұзатын оқиғалар кездесіп отыратыны өтірік емес. Осы орайда, Алматы облысының Әділет департаментімен зияткерлік меншік құқықтары саласындағы заң бұзушылықтың алдын алу мақсатында облыс көлемінде ауқымды іс-шаралар атқарылып отыр. Өткен 2019 жыл бойына зияткерлік меншік саласына байланысты 15 өтініш түсіп, 10 тексеріс жүргізіліп 6 тұлғаға қатысты әкімшілік іс қозғалып, сот шешімімен айыппұл тағайындалған. Әділет департаменті қызметкерлерімен Талдықорған қаласындағы сауда үйлерінің бірінен танымал тауар белгісіндегі 437 литр контрафактілік автокөлік майы сатылымынан алынып, сот шешімімен жойылды. Тауар таңбасын заңсыз қолдануды болдырмауға қатысты 588 құқықтық түсіндіру шаралары өткізілген. Зияткерлік меншік құқығы жайлы жеке

кәсіпкерлермен, құқық қорғау органдары өкілдерімен үнемі семинар, дөңгелек үстел, әртүрлі тақырыптағы дәрістер оқу сияқты насихат шаралары тұрақты түрде жүргізіледі.

Еліміздің өркендеуіне шағын және орта кәсіпкерліктің дамуы өз әсерін тигізеді. Ол үшін әр салада құқықтық сауаттылық, насихат жұмыстарын жүргізу өте маңызды. Зияткерлік меншік құқықтары саласы оның ішінде бөтеннің тауар таңбасын заңсыз қолдану еліміздегі кәсіпкерлікті дамыту саясатына зардабын тигізетіні даусыз. Осы орайда, облыс аумағында Әділет департаменті тарапынан аталған сала бойынша ауқымды жұмыстар әлі де атқарылып отыратын болады.

Елтай АУБАКИРОВ,
Алматы облысы әділет департаменті Зияткерлік меншік құқықтары бөлімінің басшысы, Қазақстан заңгерлер одағының мүшесі.

ЭКОЛОГИЯ

«ІЛЕ-БАЛҚАШ»РЕЗЕРВАТЫ ТУРАЛЫ

Іле өзенінің жер үсті және су экосжүйелері мен Балқаш көлінің оңтүстік бөлігін сақтау үшін ерекше қорғалатын табиғи аумақты құру бойынша 10 жыл жұмыс жүргізілді.

2018 жылдың жазында Қазақстан Республикасы Үкіметінің №381 қаулысымен 415164,2 га аумақта «Іле-Балқаш» мемлекеттік табиғи резерваты құрылды. Резерват аумағында өсімдіктердің 430 түрі, балықтың 32 түрі, қосмекенділердің 3 түрі, бауырымен қорғалаушылардың 19 түрі, құстардың 284 түрі, сүтқоректілердің 39 түрі сақталады. Өрттің алдын алу, тоғай өсімдіктерін қалпына келтіру және жануарлардың сирек кездесетін түрлерін: жолбарысты, тоғай бұғысын, құланды және басқа да жануарларды қайтару бойынша жұмыстар жүргізілуде.

Оңтүстік Балқаш маңындағы экономикалық проблемаларды еңсеру үшін мемлекет тарапынан өңірде жұмыс орындарын құрудың басты тетігі ретінде шағын бизнесті дамытуға үлкен көңіл бөлінді. Қазақстанда кәсіпкерлікті қолдаудың мемлекеттік бағдарламаларымен қатар, табиғи ресурстарға зәлал келтірмейтін шағын бизнесті дамытуға және жергілікті халық үшін баламалы қызмет түрлерін қалыптастыруға бағытталған басқа да жобалар іске асырылуда. Атап айтқанда, Дүниежүзілік жабайы табиғат қорының шағын гранттары. Ол жергілікті халық пен «Іле Балқаш» резерваты арасында үйлесімді өмір сүруге жағдай тудыруға және серіктестік қарым-қатынас жасауға бағытталған. Бұл жергілікті тұрғындарды ын-таландыру мен өз ісін дамыту үшін ақпараттық және қаржылық мүмкіндіктер жасау арқылы өңір экономикасын дамытуға өз үлесін қосары даусыз.

ШШО Орталық Азия бағдарламасының директоры Григорий Мазманянтің сөзінше, ауданда браконьерліктің болмауы жергілікті тұрғындардың баламалы табыс табу мүмкіндігі әрі жаңа жұмыс орындарын құрумен тікелей байланысты. Сондықтан, шағын гранттар бағдарламасы осы аудандағы табиғатты қорғау стратегиясының маңызды элементі болып табылады. Осы бағдарлама бойынша жұмыстың бастапқы кезеңінде жобаларды қаржыландыруға өтінім беру идеясына жергілікті халық үрке қараған болатын, өйткені қаржыландыру пайызсыз және қайтарымсыз. Сондықтан да жұмыс басталған кездері өтінімдер аз түсті. Алайда, 2016 жылы әрбір берілген өтінімге 1,5 млн. теңге қаржыландырумен 6 жоба таңдап алынса, 2018 жылы әрбір берілген өтінімге 1,13 млн. теңге қаржыландырылумен 8 жоба таңдалынды. Өткен жылы әрбір берілген өтінімді 450 мыңнан 1,8 млн. теңгеге дейін қаржыландырумен 9 жоба таңдап алынды.

Табиғатқа теріс әсердің төмендеуі байқалып, қорғалатын аумақтардың рөлі биосфераның бұзылуы мен экологиялық дағдарыстардың даму шамасына қарай үнемі есіп келді. Қазіргі таңда табиғатты қорғау экономикалық белсенділіктің тиімді түрлерінің біріне айналып келеді.

Қамажай МҮСӘПРОВА,
Бақанас аграрлы-индустриалды колледжі тарих пәнінің оқытушысы.

ЛАТЫН ӘЛІПБИІ

ҚР Президентінің латыннегізді қазақ тілі әліпбиін жетілдіруге арналған іс-шаралар жоспарына сәйкес, «Тіл сарайында» филолог ғалымдар, арнаулы оқу орындарының, оқытушылары, мектептердің қазақ тілі пәнінің мұғалімдері, «ТЛ» оқу-әдістемелік орталығының, оқытушылары, БАҚ өкілдерінің қатысуымен ашық талқылау өтті.

Қазақ тіл мамандарының басын қосқан бұл жиынның басты мақсаты әлі де өзгертулер мен толықтыруларды талап ететін жаңа әліпбиді жазылуы, дыбысталуы жағынан да халық үшін қолайлы ету. Себебі, латын қаріпіне көшу туралы алғашқы ұсыныстар, бастапқы нұсқалар жасалып көпшілікке жол тартақалы жаңа әліпбидің басы даудан арылмады. Естеріңізде болса осыдан үш жыл бұрын Үкімет тарапынан бірауызды қолдауға ие болып бекітілген әліпби халық тарапынан үлкен сынға ұшыраған еді. Латын қаріпті әліпбиді бекіту туралы жарлыққа қол қойыла салысымен еліміздің әр аймақтарындағы билік өкілдері бұл өзгеріске қолдау білдіріп, мекеме маңдайшасындағы жазуларды ауыстырып, ресми қағаздарды латын қаріпінде жүргізген. Десе де, халықтың басым бөлігі бұл өзгерісті жылы қабылдамағаны жасырын емес. Әсіресе апостроф қойылатын төл дыбыстарымыз әлеуметтік желілерде қызу талқыға түскен. «Біткен іске сыншы көп» демекші, бірі «қарсымыз» деген ойларын ашық білдірсе, бірі жаңа әліпбидің кемшін тұстарына кекесіндік танытты. Олардың арасында құр сөзге ерік бермей, әліпбидің басқаша нұсқасын жасап билік өкілдеріне ұсынып жатқандары да табылды. Ал өткен

ЕЛ ӨМІРІНДЕГІ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕ

жылдың қыркүйек айында Қасым-Жомарт Тоқаев бекітілген латын әліпбиінің жетілдірілген, соңғы нұсқасын жасауды тапсырған. Ақыры әліпби бірнеше қайта өзгерістерге ұшырады. Бүгінгі таңда толықтырылып, кемшіліктері түзетілген латын әліпбиінің бірнеше нұсқасы қарастырылған. Бірақ даулы тұстары әлі де бар. Соған сәйкес әліпбишілік реттеулерді жүзеге асыратын Ұлттық комиссия жанындағы жұмыс тобы біршама міндеттерді жүзеге асырған. Соның бір парасы осындай ашық талқылаулар.

Еліміздің барлық аймағында өткен отырыстарда ғалымдар мен мамандар әліпби, оның емле ережелері мәселелерін талқылап, кейбір дыбыстардың таңбалануында, жазылуы мен оқылуында қолайсыздық тудыратын таңбалар бар екендігін анықтаған. Бұқаралық ақпарат құралдарында, әлеуметтік желілерде, әліпби жөнінде айтылған пікірлерді ескере отырып, сол бойынша сараптама жасап бірнеше латын қаріпті қазақ әліпбиінің нұсқасын жасақтаған. Ендігі кезекте әр өңірдегі филологтардың пікірін есепке алу көзделіп отыр. Жиында сөз алған І. Жансүгіров атындағы Жетісу мемлекеттік университеті қазақ тілі мен әдебиеті кафедрасының деканы, (PhD) философия докторы Айна Рахимова өз ойын былайша жеткізді:

– Үкіметке ұсыныпайын деп отырған әліпбидің жаңа нұсқасын ашық талқылауға, нақты мамандар назарына беріп отырғаны өте орынды екенін атап айтқым келеді. Жаңа әліпбиге қатысты айтылған әр пікір құнды. Бәрімізге белгілі, қай салада болмасын орын алып жатқан өзгерістерге ат

салыспай жатамыз да, артынан сын айтуға дайын тұрамыз. Әліпби мәселесінде де осындай жағдай орын алмас үшін осы ашық талқылауды ұтымды пайдаланып, пікірлерімізді ортаға салайық, – деп ұсынылып отырған әліпбилердің арасынан умлаут жобасын қолдайтынын жеткізді. Оның сөзінше, бұл нұсқада қазақ тілінің тілдік ерекшеліктері назарға алынған. Қазақ тіліндегі дауысты және дауыссыз дыбыстарға лайықты диакритика қойылған. Әліпбиді жасауда басымдылық тілтанымдық бағытқа берілген. Ал екінші ақут жобасы керісінше, компьютерлік, техникалық мүмкіндіктерді ескере отырып жасалған. Әліпбидің үшінші аралас нұсқасы да көңілінен шықпағанын жасырмаған Айна Маратқызы, латын және кирилл қаріптерін араластыру қисынға келмейді деген ойын жеткізді.

Филологтар арасындағы қызу талқы барысында қазақ тіліндегі төл сөздерде кездеспейтін «ч» дыбысын алып тастау турасы да

сөз болды. Бірі осыны қолдаса, енді бірі бұл дыбысты қайтарсақ деген ұсыныс айтты.

«Егер «ч» әріпін алып тастаса, оны «ш» әріпімен алмастыруға тура келеді. Ал қазіргі күні әлеуметтік желілерде бәріміз кеңінен қолданып жүрген «чат» сөзін, «шат» деп айта алмаймыз. Сөздің мағынасын жоғалтып аламыз» – деген пікір айтылды. Бірақ, қазақ тілі мен әдебиеті кафедрасының қауымдастырылған профессоры (доцент), ф.ғ.к. Қарлығаш Сарбасова, төл сөздерге тән емес әріптердің қажеті жоқ екенін нақтылап өтті.

«Латын графикасына көшудегі біздің мақсатымыз – тілімізді қазақшаландыру. Халықаралық терминдердің бәрін өзіміздің фонетикалық заңдылықтарымызға сәйкес жанышып, қазақ тіліне енгізу. Бұны кирилл әліпбиінен ара жігімізді ажырату үшін жасалып отырған тіл саясаты деп түсінуіміз керек. Егер әр сөзіңізге мұқият назар

аударсаңыз, біз «чат» деген сөзді де сол қалпында дыбыстамаймыз ғой. «Шатқа кірдім», «шатта сөйлесіп отырмын» – дейміз. «Ц» дыбысымен де дәл солай. Ешкім «цирк» деген сөзде «ц» дыбысына басымдық бермейді. Бүкіл халық «сиркқа бардым», «баламды сиркқа апардым» деп айтады. Аталған дыбыстарды әліпбиден алып тастау шешімі қабылданған кезде барлық мүмкін болған жағдай ескерілді деп ойлаймын. Ал тіпті келіспеген жайғайда, осы сөздердің өз тіліміздегі баламасын тауып, қолданысқа енгізуге болады. Басты мақсат – кирилл қаріпінен толығымен арылу екенін ұмытпаңыздар», – деді.

Мамандар арасында дау туғызған тағы бір мәселе «и» және «і» таңбалары. «і» әріпінің үстіне ноқат қойып үйреніп қалған біз, енді жаңа әліпби бойынша бұл дыбысты ноқатсыз («і») таңбалайтын боламыз. Ал керісінше «Йй» дыбысы ноқатпен («іі») жазылады. Осы тұста ашық талқылауға қатысушы филологтардың пікірі тағы екіге бөлінді.

Жиын соңында, мамандар сын-пікірлері мен ұсыныстарын қағазға жазып қалдырды. Шара барысында айтылған ойлардың бәрі жазбаша түрде хаттамаға енгізіліп, Алматы облысы атынан тікелей министрлікке жолданбақ. Ал ондағылар тіп мамандары қозғау салған мәселелерді ескере ме, жоқ па, бұл тағы да уақыт еншісінде...

Айсұлу ӨБІШЕВА

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты мақаласында қазақтың бас ақынын «әлемдік мәдениеттің тұлғасы» деп баға берген болатын. Ел Президентінің сөзін іске жалғаған Ұлттық академиялық кітапхана Мәдениет және спорт, Сыртқы істер министрлігі және бірнеше шет елдердің елшіліктерімен байланыса отырып «Абай» мәдени-ақпараттық орталықтарын өзге мемлекеттерде ашу бастау алды. Соның бірі – Чехия астанасы Прага қаласындағы Клементинум

ЕУРОПА ТӨРІНДЕ

Шын хакім, сөзің асыл баға жетпес,
Бір сөзің мың жыл жүрсе дәмі кетпес.
Қарадай хакім болған сендей жанның,
Әлемнің құлағынан әні кетпес, – деп қазақтың біртуар азаматы, ақын Мағжан Жұмабаев айтқандай, Абай мұрасы қанша заман өзгеріп, дәуір көше де өз маңызын жоймақ емес.

Ұлттық кітапханасындағы орталық. Қазақстан Ұлттық академиялық кітапхананың басшысы Үмітхан Дәуренбекқызының бастамасымен өткен шараға екі елден лауазымды тұлғалар қатысып, жиынның жоғары деңгейде өтуіне атсалысты. Аталмыш шара барысында Үмітхан Мұңалбаева: «Абайды тану – қазақ халқын танумен бірдей. Өйткені қазақ қауымын дәл Абайдай танып, Абайдай түсіндірген ешкім болған жоқ. Бүгінгі таңда Абайды тану, жас ұрпаққа насихаттау,

ақынның асыл мұрасын әр тараптан зерттеп, Абайтану ғылымының көрегесі кеңі түсуіне үлкен игі істер атқару жолында күш жұмылдыру – баршамыздың қасиетті борышымыз», – деді.

Сапар барысында «Абай оқулары» іс-шарасы аясында көптеген игілікті істер атқарылды. Абайды әлемдік деңгейде насихаттап, Еуропа төріне Абай мұраларын танытуда ҚР Ұлттық кітапханасының директоры Бақытжамал Қайырбекқызы, Қазақстан Жазушылар Одағының төрағасы Ұлықбек Есдәулет, М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының директоры Кенжетхан Ісметжанұлы, абайтанушы Тұрсын Құдакелдіұлы, А.Пушкин атындағы Түркістан облыстық әмбебап ғылыми кітапханасының директоры Шәрбану Алмаханбетқызы, Алматы қаласы Орталықтандырылған кітапханалар жүйесінің директоры Роза Қасымбекқызы және басқа да зиялы қауым өкілдері арнайы барды.

«Абай» мәдени-ақпараттық орталығының шымылдығын елші Марат Тәжин ашты. Алғысөзінде ұлы ойшылдың тағалымды мұраларын әлем назарына ұсынудың маңызымен бөлісті. Сөз арасында Чехия ұлттық кітапханасына алғыс білдіріп, екі ел арасындағы мәдени

қарым-қатынастың дами түсетіндігін тілге тиек етті. Сөз кезегін алған Чехия Республикасы Парламентінің депутаты Станислав Беркувич қазақ жұртын жақын тануға үлкен жол ашылып отырғанын ерекше әсермен жеткізді. Абай Құнанбайұлының қара сөздерін чех тіліне аударып жатқан Владислав Куичек те сол арадан табылды. Ұлт мақтанышын өзге тілде сөйлеткен аудармашыға ілтипатпен ізет көрсетіп, шапан жапқан делегация мүшелері ел атынын ризашылығын білдірді.

Салтанатты ашылу шарасы «Әлем таныған Абай» атты дөңгелек үстелге ұласты. Қазақстан Жазушылар одағының төрағасы Ұлықбек Есдәулет, елші Марат Мұханбекқызы, абайтанушы Тұрсын Жұртбай қатысушыларға баяндама оқыды.

Чехиядағы «Абай» орталығын ашу салтанатын абыроймен атқарғаннан кейін Мажарстанға, Будапешт қаласына да табан тіредік. Түркі Кеңесінің Өкілдігінде «Абай оқулары» іс-шарасы аясында ақын

шығармалары насихатталды. Айта кетейік, Венгриядағы студент жастардың қазақ мәдениеті мен өнеріне айырықша қызығушылық танытуы көңілімізді қуантты.

Осынау игі сапар барысында біз тек Ұлы Абайды ұлықтауға үлес қосып қана қоймай, Абайды шетелдіктердің көзімен көріп, жаңаша қырынан тани түстік. Бойымызда ұлт әдебиетіне деген рух жігер тасып, ұлы Абайдың еңдері шырқалып, жырлары оқылғанда кеудемізді мақтаныш сезімі кернеді. Ерекше сезімге бөленіп қайттық. Алдағы уақытта «Абай орталықтары» әлемнің өзге де мемлекеттерінде ашылып, ұлт кеменгерінің кемел ойлары танылатын болады.

Ғалия СЛАМБАЙҚЫЗЫ,
С.Сейфуллин атындағы
Алматы облыстық
әмбебап кітапханасының
директоры.

КУЛЬТУРА СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ

Судебная власть осуществляется посредством гражданского, уголовного и иных установленных законом форм судопроизводства. Поэтому основной составной частью повышения имиджа судебной власти является повышения культуры судебных процессов.

Порядок в судебном заседании достигается через точное соблюдение процессуальных норм, а также норм судебной этики всеми участниками (судом; лицами, участвующими в деле; иными участниками хозяйственного процесса). К общим условиям судебного разбирательства относится и определенный законом ритуал судебного заседания, которым обеспечивается уважение к суду и возможность благоприятного рассмотрения дела. Поддержание порядка в судебном заседании возлагается на председательствующего. Осуществляя руководство судебным разбирательством, он обеспечивает и соответствующую организацию процесса.

Особый порядок открытия судебного заседания, объявления судебных постановлений, обращения участников процесса к судье, другие правила гарантируют нормальную процессуальную деятельность суда, что, в конечном счете, способствует выполнению общих задач хозяйственного судопроизводства.

В этой связи, повышение культуры проведения судебных процессов является важным условием обеспечения эффективности правосудия и повышения имиджа судебной власти. Более того, актуальность данной темы заключается еще в том, что осуществление правосудия в точном соответствии с законом обеспечивает предупредительное и воспитательное

воздействие судебных решений.

Немаловажное значение для повышения культуры судебных процессов имеет внешняя обстановка суда. Высокая культура судебного процесса требует хорошей, добросовестной подготовки к рассмотрению дела судьей, прокурора, адвоката, глубокого знания ими дела.

Одним из обязательных условий культуры судебных процессов является своевременное открытие судебного заседания, а также соблюдение времени перерывов и распорядка судебного заседания.

В настоящее время введенная обязательная система аудио-, видеозаписи всего судебного разбирательства способствует обеспечению законности, объективности, а также порядка и дисциплины всех участников процесса.

Рассмотрение дел должно проводиться судами на основе точного соблюдения законности, в полном соответствии с процессуальным законодательством. Председательствующий по делу по делу призван обеспечивать лицам, участвующим в судебном заседании, возможность реального осуществления прав, предоставленных им законом, соблюдать нормы, гарантирующие равенство сторон.

Айгуль КАСЕНОВА,
судья СМУС Алматинской области.

ПРОЗРАЧНОСТЬ И ДОСТУПНОСТЬ СУДОПРОИЗВОДСТВА

Одной из процессуальных гарантий справедливого и демократического правосудия признается возрастание роли принципов открытости, прозрачности, гласности, публичности, доступности судопроизводства. В последнее время все большее применение находит иностранный термин «транспарентность», что в буквальном переводе означает «прозрачность», «доступность».

Конституция Республики Казахстан гарантирует гражданам неприкосновенность достоинства (ст.17), неприкосновенность частной жизни, личной и семейной тайны (ст.18). С другой стороны, согласно ст.39 Конституции РК права и свободы человека и гражданина могут быть ограничены только законами и лишь в той мере, в какой это необходимо в целях защиты конституционного строя, охраны общественного порядка, прав и свобод человека, здоровья и нравственности населения.

Практика показывает, что в последнее время получение достоверной, объективной информации о работе судов и о делах, ставших предметом судебного разбирательства, не является острой проблемой для участников процесса, других заинтересованных лиц, всех желающих. Все согласятся, что сейчас нет препятствий для осуществления стремлений представителей средств масс-медиа освещать деятельность суда или конкретного дела. Внедрение в деятельность судов элементов электронного правосудия будет способствовать не только доступности и прозрачности, но и значительно облегчит доступ граждан к судопроизводству и позволит обеспечить высокий уровень информированности широкой общественности о возможностях судопроизводства в судах.

Абзал ШАКУАЛ,
судья Алакольского районного суда.

Для расширения сферы применения медиации и уменьшения нагрузки на судей, процедура медиации внедрена в судебную систему. В целом, утвержденные судом соглашения об урегулировании спора в порядке судебной медиации и классической медиации, а также соглашение в порядке партисипативной процедуры имеют такую же юридическую силу, как мировое соглашение. Следовательно, принудительное исполнение данных соглашений производится по правилам исполнения мирового соглашения.

РАЗРЕШЕНИЕ СПОРА МИРНЫМ ПУТЕМ

Мировое соглашение (мировая сделка) это договор, которым стороны прекращают спор или устраняют иную неопределенность в своих правоотношениях посредством взаимных предоставлений (уступок). Иными словами мировое соглашение – это обычный гражданско-правовой договор, которым стороны прекращают судебный спор и устанавливают новые права и обязанности. Отличие мирового соглашения от других гражданско-правовых соглашений в том, что оно утверждается судом и имеет силу решения суда. Кроме того, заключение соглашения имеют дополнительные процессуальные последствия, предусмотренные ГПК РК.

Еще на стадии подготовки дела к судебному разбирательству судья должен принять меры к примирению сторон и выяснить, не намерены ли стороны окончить процесс путем мирного урегулирования спора. Суд принимает меры для примирения сторон, содействует им в урегулировании спора на всех стадиях процесса. Данное положение реализуется уже на стадии подготовки дел к судебному разбирательству путем разъяснения сторонам права разрешить спор мировым соглашением, соглашением об урегулировании спора (конфликта) в порядке медиации или соглашением об урегулировании спора в порядке партисипативной процедуры либо обратиться за разрешением спора в арбитраж и их правовых последствий.

Наряду с разъяснением преимуществ примирительных процедур, к которым можно отнести сохранение между сторонами взаимоотношений, отсутствие дальнейших споров и конфликтов, а также связанных с этим нервных и материальных затрат, потерь личного времени, проблем с исполнением судебного решения и т. д., полагаем возможным использовать метод сравнения и раскрыть специфику и особенности судебного разбирательства, присущие ему общие недостатки: стресс, нервные и временные затраты, материальные расходы, неопределенность результата, наличие проигравшей стороны, разрыв отношений и т. д., чтобы стороны имели возможность оценить оба предлагаемых варианта разрешения спора.

Помимо разъяснения права на примирение, необходимо разъяснить правовые последствия заключения таких соглашений, установленные в статье 277 ГПК. При заключении любых соглашений, указанных в настоящей норме, производство по делу прекращается и вторичное обращение в суд по спору между теми же сторонами, о том же предмете и по тем же основаниям не допускается в силу части второй статьи 278 ГПК. Правовые последствия необходимо разъяснять до вынесения определения о прекращении производства по делу.

Дархан ТОКБАЕВ,
судья СМЭС Алматинской области.

ЗНАНИЕ

ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

На современном этапе развития общества стратегической целью является воспитание и развитие свободной, жизнелюбивой, здоровой личности и охрана здоровья подрастающего поколения.

Учитывая особенности возрастного развития детей и подростков на каждом этапе, следует убедительно доводить до сведения каждого, что здоровый образ жизни - это существенные для данной общественно-экономической формации виды, типы, способы жизнедеятельности человека, укрепляющие адаптивные возможности его организма, способствующие полноценному выполнению им социальных функций и достижению активного долголетия.

Каждый учащийся должен знать, что основными критериями здорового образа жизни являются: гигиеническая обоснованность поведения человека, физиологически оптимальный режим труда, достаточная двигательная активность, отсутствие вредных привычек, рациональное питание, правильно организованный отдых, оптимальные межличностные отношения, полезные для личности формы досуга. Последовательное приобщение учащихся к знаниям об основах формирования здорового образа жизни позволит акцентировать их внимание на том, что ЗОЖ - это не только специальная деятельность, направленная на осознание необходимости сохранения и совершенствования его здоровья, но и организующее начало для формирования жизненных ценностей на различных этапах развития.

Согласно мнению ученых, «Здоровье - это обычное состояние духа, эмоциональной, психи-

ческой и физической сфер жизнедеятельности человека, которое создает наиболее благоприятные условия для расцвета его личности, талантов и способностей, для осознания им неразрывной связи с окружающим миром, своей ответственности за него».

В процессе обучения и воспитания, учащиеся начинают понимать, что такое здоровье человека и характеризуют его как динамический процесс приспособления к окружающей среде, который следует рассматривать, как адаптацию организма к различным условиям жизни.

Для формирования ЗОЖ очень важно, чтобы каждый обучающийся усвоил, что критериями оценки здоровья являются:

- уровень физической работоспособности и морфологического развития на данном этапе;
- отсутствие хронических заболеваний, физических дефектов, ограничивающих социальную дееспособность;
- социальное благополучие, возможность приспособляться к меняющимся условиям жизни и сохранения определенной устойчивости к воздействию неблагоприятных факторов внешней среды.

Для взрослых основными параметрами образа жизни является труд, для учащихся - учеба, а также - быт, общественно-политическая и культурная деятельность людей, различные поведенческие привычки и проявления.

Болезнь - есть жизнь, стесненная в своей свободе, тогда как здоровый образ жизни, направленный на предупреждение возникновения какого-либо заболевания, обеспечивая полно-

ценное развитие и реализацию возможности индивида, способствует формированию активной жизненной позиции и является необходимым условием воспитания гармонически развитой личности.

Здоровый образ жизни - это наука и искусство помогать людям изменить их образ жизни для достижения состояния оптимального здоровья.

Последовательное выполнение всех этих требований ЗОЖ от одной возрастной группы к другой, позволит сформировать у обучающихся твердое убеждение в том, что здоровый образ жизни - это единственный стиль жизни, способный обеспечить восстановление, сохранение и улучшение здоровья человека, и что формирование этого стиля жизни у населения - важнейшая социальная технология государственного значения и масштаба.

Внедрение здорового образа жизни в определенной мере зависит от того, насколько сильна и прочна нравственно-психологическая позиция человека, т.к. именно от неё зависит, поддается ли он алкоголизму, наркотикам и разврату и другим

вредным привычкам. Суммарно, негативное влияние на развитие стрессовых состояний, нервному напряжению, заболеваниям, тем самым, блокируя ЗОЖ человека.

Елдос КЫРЫКБАЕВ,
учитель физической культуры школы №7

АЙМАҒЫ МЫҚТЫ ЕЛ – АЙБЫНДЫ ЕЛ!

ЖАЗИРАЛЫ ЖАРКЕНТТІҢ чемпиондары

Ерғали ОҢАЛБАЙҰЛЫ ҚОНАШЕВ

АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ ТҰРҒЫНДАРЫНЫҢ БҰҚАРАЛЫҚ СПОРТПЕН ШҰҒЫЛДАНУЫ 30 ПАЙЫЗҒА ЖЕТТІ. ЕЛБАСЫНЫҢ ТАПСЫРМАСЫ МЕРЗІМІНЕН БҰРЫН ОРЫНДАЛДЫ.

Облыс спортшыларының қол жеткізген табыстары ауыз толтырып айтарлықтай. Қазақстан бойынша алдағы Токио Олимпиада ойындарына алынған 20 жолдаманың 5-уі біздің Жетісу өлкесіне тиесілі. Әзірге бұл бастамасы ғана. Жолдама саны бұдан да жоғары болатынына сенімдімін. Жыл ішінде облыс спортшылары республикалық, Әлемдік және халықаралық додалы жарыстардың әрқайсысына белсенді қатысып, үнемі жерлестерін қуантып отырды. Нақтылай түссек, облыс аумағында 42 балалар мен жасөспірімдер спорт мектептерінде 36522 жас спортшы спорттың 72 түрімен шұғылданады. Оларға 1368 оқытушы-жаттықтырушы тәлім - тәрбие береді. 2019 жылы облысымызда салауатты өмір салтын насихаттау және бұқаралық спортты дамыту мақсатында облыстық, республикалық жарыстардың 1325 шарасы ұйымдастырылды. Ауылдық жерлерде 1055 спорт жарысы өтті. Оған 954 387 адам қатысып, ел ішіндегі бұқаралық спорттың өміршеңдігін нақты іспен дәлелдеп шықты. Реті келгенде айта кетсек, өткен жылы 12 халықаралық дәрежедегі спорт шебері, 130 спорт шебері, 730 спорт шеберлігіне үміткер және 317 бірінші дәрежелі спортшылар дайындалды. Республикалық және халықаралық жарыстарда облыс жастары 906 алтын, 709 күміс, 922 қола медальға қол жеткізді.

Бүгінгі таңда жер жәннаты Жетісу өлкесіндегі тұрғындардың саны 2 миллионнан асса, оларға қызмет көрсететін спорттық құрылымдардың саны 3549-ға жетті. Бұл деректің де қатары күн санап өсіп отыр. Атап айтқанда, үстіміздегі жылы Райымбек ауданының Нарынқол ауылында, Ұйғыр ауданының Шонжы ауылында, Ескелді ауданының Қарабұлақ ауылында, Балқаш ауданының Бақанас ауылында, Көксу ауданы Балпық би ауылында, Алакөл ауданы Достық кентінде, Іле ауданының Байсерке ауылы мен Текелі қаласында заманауи тұрғыдағы дене шынықтыру-сауықтыру кешендері бөлі көтеретін болады. Енді осыған облыс орталығында құрылысы қарқынды жүріп жатқан жабық жүзу бассейнін қоссаңыз облыс әкімдігінің бұқаралық спортқа деген нақты қамқорлықтың куәсін өз көзіңізбен көргендей боласыз. Балық сұлбасына ұқсас бұл ғимараттың өзіне тән ерекшеліктері де мол-ақ. Халықаралық әрі, Олимпиадалық стандарттарға сай келетін жүзу бассейнінің жалпы көлемі 27 мың шаршы метрді құрайды. Жабық бассейнінің жертөлесін қосқанда спорт ғимараты үш қабатты болмақ. Спорт кешенінің ішіндегі 25 және 50 метрлік 4 су бассейндерін айтпағанда, көрермендер трибунасының өзіне 2 мың адам сиятын көрінеді. Аталған жобаларды қорытындылай келсек, 2021 жылға дейін Алматы облысында 20-дан астам спорт кешендері тапсырылады. Ең

негізгісі, «Ауыл – Ел бесігі» бағдарламасы аясында қолға алынған жобалардың оңды шешімін табуы үшін республикалық бюджеттен 4,3 миллиард теңге бөлінгенін атап өткеніміз жөн. Қол жеткізген табыстардың негізі ауыл-аймақ пен жергілікті жерлердегі спортшы жастар мен оқытушы-жаттықтырушылардың өлшеусіз, жанкешті ерен еңбектерінің арқасы екені де даусыз. Осы ретте, әдеттегі дәстүрімізді жалғастыра отырып, әңгіме-сұхбатымыздың келесі кезегін Панфилов ауданы дене шынықтыру және спорт

бөлімінің басшысы Ерғали Оңалбайұлы Қонашев мырзамен жалғастыруды жөн деп таптық.

– Жазиралы Жаркенттің өзіне тән ерекшелігі өте мол. Спортқа деген ынта-жігері де өте жоғары екенін жақсы білеміз. Алдымен газет оқырмандарына түсінікті болуы үшін ауданның тарихы мен мәдениетіне қысқаша тоқтала кетсеңіз?

– Панфилов ауданы – Алматы облысының оңтүстік-шығысындағы әкімшілік-аумақтық бөлік. Аудан солтүстік және батыс жағында Кербұлақ ауданымен, шығысында Қытаймен және оңтүстігінде Іле өзені арқылы Ұйғыр ауданымен шектеседі. Жер көлемі 10,6 мың шаршы шақырым. Халқының саны 120 мыңға жетіп қалды. Аудандағы 45 елді-мекен 1 қалалық және 12 ауылдық округке біріктірілген. Орталығы Жаркент қаласы. Жер қойнауында полиметалл кентастары, көмір, алтын, күміс және артизан, денсаулыққа шипалы су көздері бар. Бір айта кетер ғажабы сол. Жаркент қаласы жеті өзен, жеті арасан, жеті көл мен жеті таудың арасына орналасқан. Қала арқылы республикалық маңызы бар автожол өтеді. Осы жолмен облыс орталығы Талдықорған және Алматы қаласы байланысады. Облыс орталығынан қашықтығы – 290 шақырым, Алматыдан – 345 шақырымды құрайды.

Жаркент аумағының тарихы мен

мәдениеті тым тереңде жатқанын өзіңіз де жақсы білесіз. Басқасын айтпағанда XIX ғасырда салынған Жаркент мешітінің сыр-құпиясы өз алдына бір тарих. Қытайлық сәулетші, хас шебер – Хон Пиктің туындысы. Мешіт 52 бағана тізбегімен айналдыра қоршалған. Бағаналарды құрастыруда бірде-бір шеге, бірде-бір тұтқа қағылмаған. Қажетті ағаштарды Кетпен тауларынан, Тянь-Шань қарағайынан таңдап кесіп, 150-200 шақырым жерден өгізбен, түйемен тасыған. 1978 жылы бұл мешіт сәулет-көркемөнер музейі деп аталады. Енді бұған көнекөз мешітпен қатар жеті ғасырдың куәсі Әулие ағашты айтпай кетудің өзі күнә. Тамыры тым тереңде жатқан алып ағашқа жеті адамның құшағы әрең жетеді. Бір таңғалатыны, алып ағаштың жанында бір тамырдан

тараған жеті бірдей жас ағаш өсіп тұр. Халық оны «Жеті ағайынды» деп атайды. Сол ағайындылардың дінінен тамшылып тұрған шипалы судан жұрттың барлығы да дәм татып, денсаулығына медет етеді. Осы сияқты «Жаркент-Арасан» шипажайын тілге тиек етсек ол өзінше бір жатқан келесі әңгіменің тақырыбы.

– Жаркент өңірінде тарихи жерлер мен қатар елге сыйлы, ұрпаққа үлгі болған дарынды, батыр тұлғалар да көп қой. Соның біразын еске түсіріп өтсеңіз?

– Жаркент өңірінен шыққан атақты тұлғалар жайлы сөз еткенде қазақтың көркем өнерінің негізін қалаушы Әбілхан Қастеев атамыздың есімі әрдайым бірінші тұратыны анық. Бұлбұл көмей әнші Дәнеш Рақышевтің да тарихи жерімізді бүкіл елге танытудағы ерен еңбегі де өлшеусіз. Тағы бір айта кетерлігі Желтоқсан көтерілісінің қос қаһарманы Ербол Сыпатаев пен Ләззат Асанова да өскелең ұрпақтың үлгі тұтар батырлары. Аудан халқы 2008 жылы оларға арнап ескерткіш орнатты. Сол сияқты жерлесіміз, грек-рим күресінен Бейжің Олимпиадасының күміс жүлдегері Нұрбақыт Молдахметұлы Теңізбаевпен де мақтанамыз. Айта берсек еңбегімен елге үлгі болған азаматтарымыз да баршылық.

– Негізгі тақырыпқа келсек. Аудан спортының аяқ алысы мен қол жеткізген жетістіктеріне де тоқтала кетсеңіз?

– Панфилов ауданында дене шынықтыру және спортпен айналысуға бағытталған 166 спорт нысандары жұмыс істейді. Олар, 1 – Балалар мен жасөспірімдер спорт мектебі, 1- Дене шынықтыру-сауықтыру кешені, «Дәулет-Жаркент» кәсіпқой спорт клубы, 3-жүзу бассейні, 1-стадион, 93- спорттық алаң, 58- спорт зал, 8 - мекемелердегі спорт зал. Ауданымызда екі балалар мен жасөспірімдер спорт мектептерінде спорттың 10 түрімен 1967 спортшы шұғылданады. Олардың шеберлігін 53 оқытушы-жаттықтырушылар шыңдайды. Панфилов ауданында 2019 жылдың қорытындысы бойынша спортпен аудан тұрғындарының 38395 - і тұрақты түрде шұғылданады. Бұл көрсеткіш аудан көлемінде дене шынықтыру мен спортпен айналысатын аудан халқының 30 пайызын құрайды. Салауатты өмір салтын насихаттау, бұқаралық спортты дамыту мақсатында жыл ішінде ауданымызда облыстық, республикалық, аудандық жарыстардың 150 - ден астамы ұйымдастырылды.

– Мүмкіндік болса, жоғары жетістікке жетіп, чемпион атанған жастар туралы айтып өткеніміз орынды болар?

– Жалпы өткен 2019 жыл аудан спортшылары үшін табысты жыл болды деп айтуымызға толық негіз бар. Осы жылы ауданымыздың 3 спортшысы халықаралық дәрежедегі спорт шебері, 3 спортшы спорт шебері, 18 оқушы спорт шеберлігіне үміткер атағына дайындалды. Атап айтар болсақ, Индонезия мемлекетінің Джакарта қаласында өткен велотрестен Ақпейіл Әсім Азия чемпионы тұғырына көтерілді. Астана қаласында өткен джиу-джитсу күресінен Әлем біріншілігінде 48 кило салмақта Айнұр Әркенова әлем чемпионы атанды. Венгрия мемлекеті Будапешт қаласында өткен жасөспірімдер арасындағы грек-рим күресінен дүниежүзілік ойындарында Бағдат Сабаз жеңімпаз атанса, Алихан Далабай күміс медальды жеңіп алды. Ақтөбе қаласында Қазақстан Республикасының Х-шы Жазғы Универсиадасында дзюдодан Жанар Қашқын қарсыластарынан басым түсіп, жеңімпаз атанды. Өткен жылдың қазан айының 8-13 күндері аралығында Грузия мемлекетінің Тбилиси қаласында ардагерлер арасында күрестен өткен әлем чемпионатында жерлесіміз Қасенқан Серғазиев белдескендердің бәрін ұтып, әлем чемпионы тұғырына көтерілді. Тағы да осы қазан айында Кореяда велотрестен өткен Азия чемпионатында Ақпейіл Әсім екі дүркін Азия чемпионы атанды. Қазан айында Грекия мемлекетінің Крит қаласында джиу-джитсудан өткен әлем біріншілігінде Жаркент қаласының №2 спорт мектебінің шәкірті Диас Ануар Әлем чемпионы атанды. Осындай игі дәстүрді биыл да жалғастыратын боламыз. Оған жағдай да, жастардың бойында ынта- жігер мен күш-қуатта бар.

**Мәулетхан АҚСАНОВ,
«Қазақ спорты» газетінің тілшісі.**

ҮШІНШІ СӨЗ

175

Қазақтың бірінің-біріне қаскүнем болмағының, бірінің тілеуін бірі тілеспейтұғынының, рас сөзі аз болатұғынының, қызметке таласқыш болатұғынының, өздерінің жалқау болатұғынының себебі не? Һәмма ғаламға белгілі да-нышпандар әлдеқашан байқаған: әрбір жалқау кісі қорқақ, қайратсыз тартады; әрбір қайратсыз қорқақ, мақтаншақ келеді; әрбір мақтаншақ қорқақ, ақылсыз, надан келеді; әрбір ақылсыз надан, арсыз келеді; әрбір арсыз жалқаудан сұрамсақ, өзі тойымсыз, өнерсіз, ешкімге достығы жоқ жандар шығады.

Мұның бәрі төрт аяқты малды көбейтемінен басқа ойының жоқтығынан, өзге егін, сауда, өнер, ғылым - солар секілді нәрселерге салынса, бұлай болмас еді. Әрбір мал іздеген малым көп болса, өзімдікі де, балаларым да малды болса екен дейді. Ол мал көбейсе, малшыларға бақтырмақ, өздері етке, қымызға тойып, сұлуды жайлап, жүйрікті байлап отырмақ. Қыстауы тарлық қылса, арызы жеткендік, сыйы өткендік, байлық қызметінен біреудің қыстауын сатып алмақ, ептеп алмақ, тартып алмақ. Ол қыстауынан айырылған және біреуге тиіспек, я болмаса орынсыздығынан елден кетпек - әр қазақтың ойы осы.

Осылар біріне бірі достық ойлай ала ма? Кедей көп болса, ақысы кем болар еді, малдан айырылғандар көбейсе, қыстауы босар еді деп, мен ананы кедей болса екен деп, ол мені кедей болса екен деп, әуелде ішімізбен қас сағындық. Әрі-беріден соң сыртымызға шықты, жауластық, дауластық, партияластық. Осындай қастарға сөзім етімді болсын және де ептеп мал жиюға күшім жетімді болсын деп, қызметке болыстық, билікке таластық.

Сонан соң не момынның баласы бөтен жаққа шығып, еңбек қылып, мал іздемейді, егін, сауданың керегі жоқ болады. Өз басын өзі осындай таласпенен кісі көбейтеміз деп партия жиғандардың бүгін біреуіне, ертең біреуіне кезекпен сатады да жүреді. Ұрылар тыйылмайды. Ел тыныш болса, оның ұрлығын ешкім сүйемес еді. Ел екі жар болған соң, кім ант ішіп ақтап, арамдығын жақтап, сүйеймін десе, соған жақ болып сүйеніп, бұрынғыдан ұрлығын әлденеше есе асырады.

Елдегі жақсы адамдардың бәрінің үстінен бекер, өтірік «шапты, талады» деген әртүрлі уғолының іс көрсетіп, арыз береді. Оған дознание - тергеу шығарады. Өтірік көрмегенін көрдім деуші куәлар да әлдеқашан дайындап қойылған, бағанағы жақсы адам сайлауға жарамасы үшін. Ол адам басын құтқармақ үшін жамандарға жалынса, оның да адамдығының кеткені, егер жалынбаса, тергеулі, сотты адам болып, ешбір қызметке жарамай, басы қатерге түсіп өткені. Ол болыс болғандар өзі қулық, арамдықпенен болыстыққа жеткен соң, момынды қадірлемейді, өзіндей арам, қуларды қадірлейді, өзіме дос болып, жәрдемі тиеді деп, егер қас болса, бір түрлі өзіме де залал жасауға қолынан келеді деп.

Осы күнде қазақ ішінде «ісі білмес, кісі білер» деген мақал шықты. Оның мәнісі: «ісіңнің түзулігінен жетпессің, кісіңнің амалшы, айдалылығынан жетерсің» деген сөз. Үш жылға болыс сайланады. Әуелгі жылы «Сені біз сайламадық па?» деп елдің бұлданғандығымен күні өтеді. Екінші жылы кандидатпенен аңдысып күні өтеді. Үшінші жылы сайлауға жақындап қалып, тағы болыс болып қалуға болар ма екен деп күні өтеді. Енді несі қалды? Осы қазақ халқының осындай бұзықшылыққа тартып, жылдан жылға төмендеп бара жатқанын көрген соң, менің ойыма келеді: Халықтың болыстыққа сайлаймын деген кісісі пәлен қадерлі орысша образование алған кісі болсын. Егер де орталарында ондай кісісі жоқ болса, яки бар болса да сайламаса, уезный начальник пенен военный губернатордың назначениесімен болады десе, бұл халыққа бек пайдалы болар еді. Оның себебі: әуелі - қызметқұмар қазақ балаларына образование беруге ол да - пайдалы іс, екінші - назначениемен болған болыстар халыққа міндетті болмас еді, ұлықтарға міндетті болар еді.

Уә және назначение қылғанда тергеуі, сұрауы барлығына қарамаса, өтірік арыз берушілер азаяр еді, бәлкі жоғалар еді. Уә және әрбір болыс елде старшина басы бір би сайланғандық, бұл халыққа көп залал болғандығы көрініп, сыналып білінді. Бұл билік деген біздің қазақ ішінде әрбір сайланған кісінің қолынан келмейді. Бұған бұрынғы «Қасым ханның қасқа жолын, Есім ханның ескі жолын», Өз Тәуке ханның Құлтөбенің басындағы күнде кеңес болғанда «Жеті жарғысын» білмек керек. Өм, ол ескі сөздердің қайсысы заман өзгергендікпенен ескіріп, бұл жаңа заманға келіспейтұғын болса, оның орнына татымды толық билік шығарып, төлеу саларға жарарлық кісі болса керек еді, ондай кісі аз, яки тіпті жоқ.

Бұрынғы қазақ жайын жақсы білген адамдар айтыпты: «Би екеу болса, дау төртеу болады» деп. Оның мәнісі - тақ болмаса, жұп билер таласып, дау көбейте береді дегенмен айтылған сөз. Әйтіп би көбейткенше, әрбір болыс елден толымды-білімді үш-ақ кісі билікке жыл кесілмей сайланса, олар түссе, жаманшылығы әшкере білінгендікпенен түссе, әйтпесе түспесе.

Ол билерге даугер адамдар қалмай, екеуі екі кісіні билікке таңдап алып, үстіне біреуді посредникке сайлап алып, біте берсе; егер оған да ынтымақтаса алмаса, бағанағы үш бидің біреуін алып, яки жеребемен сайлап алып жүгінсе, сонда дау ұзамай, бітім болар еді.

ҚЫЗЫҚТЫ ДЕРЕК

Бұл алманы қайдан, қалай алды деп ойлайсыз? Бруклин кітапханасынан. Бруклин кітапханасы – Нью-Йорктағы кез келген тұлға емін-еркін барып, қалаған кітабын сұрап оқи алатын, шығармашылық жолда дамып, баласын ойнатып, кітапқа деген құмарын оятатын, жанға жайма-шуақ атмосфера сыйлайтын орын.

Балалар барғысы келетін кітапхана

Аздаған дерек
1896 жылдан бері қызмет етіп келетін бұл кітапхананың бүгінгі таңда 700 мыңнан астам тұрақты оқырманы бар. Кітапхана басқа ұйымдарға қарағанда қала тұрғындары мен қонақтарына арнап мәдени кеш, кездесу, сауат арттыру, сыныптан тыс шара, мерекелік жиын, цифрлық сауаттандыру саласында біраз қызмет етеді. Кітапхана филиалдары қала ішінде көп болғаны соншалық, 2,6 миллион қала тұрғыны аталған кітапханалардан жарты миль қашықта (800 метр) тұрады.

Кітапхана қорында 2,86 миллион заттай, 250 мың сандық материал сақталған. Былтыр 1,2 миллион оқырманға 72 мың тегін бағдарламалар ұйымдастырылған. 12,9 миллион кітап таратылған. 2600 құрылғыда 1,6 миллион компьютерлік сеанс орындалған.

Кітапхана қызметі ХХ ғасырдың ортасында дамыған. Кей ғимараттар Джон Линдсей есімді мәрдін кезінде салынған, өзге ғимараттардан ерекшелігі – сыртқы дизайны артық фрагментсіз және айналасы ашық.

Алғашқы өсер
Кітапхана ішіне ене бергенде ескі-жаңа кітаптардың иісі сезіледі. Кітапханалар белгілі бір ретпен қойылған, кітап қоры сақталатын орын, кітап оқитын жер, компьютермен жұмыс істеуге арналған үстелдер, кез келген жастағы балалар ойнай алатын, ертегі, музыка тыңдап, би билей алатын орын бар, кинозал да жоқ емес, асханасынан тәтті бөліш жемей кете алмайсыз.

Бір қызығы, балалар ойнайтын орын басқаларға кедергі келтірмейтіндей етіп не жоғарғы қабатта, не төменгі қабатта орнала-сады.

Артықшылық
Мүмкіндігі шектеулі жандар мен 3-4 баласымен арба жетектеп келетін аналарға ыңғайлы етіп жасалған жолдары мен жеделсатылары бар. Қызметкерлері тым сыпайы, жол нұсқап, керек нәрсенді мүдірмей тауып береді. Өзін дамытқысы келген адамға барлық мүмкіндік жасалған. Айтпақшы, тіл үйренемін деген қала тұрғындары мен қонақтарына тегін тіл курстары мен тілдесу клубтары ұйымдастырылып отырады.

Сондай-ақ, «Нью-Йорк – әлем астанасы» саналатындықтан, кітапханаларда түрлі ұлт өкілдері апта сайын ұлттық мереке, іс-шаралар өткізіп тұрады. Мысалы 29 ақпанда аталған кітапхананың бірінде орыс халық ертегілерінен Storytime өтеді. Ал 19 ақпанда кітапханада 0-5 жас аралығындағы балаларға испан тілінде ертегі оқылады. Осындай жаңалықтардың үйде отырып-ақ сайттан біліп аласыз. Тіпті, сіз тұрған жерден ойлаған кітапханаңызға қай автобус апаратынына дейін көрсетіп береді.

Мұнда ата-аналар баласымен келіп, ойнай алады. Ойын алаңында баласын бақылаған ата-ана да, аяққа тапталған ойыншықтар да, балаларды ойнатып жүрген "апайлар" да көп. Бастысы, бәрі көңілді, уақытын тиімді өткізіп жатыр. Кей ата-аналар тіл курсына кетсе, ойын балалары өз бетімен ойыншықпен ойнап, ертегі тыңдап, жаттығу жасап, үлкендерді күтіп отырады.

Біз де барып көрдік, нәтиже жаман болмады, басты сурет – Мағжанның туындысы. Ол алғаш рет сурет салып, бояуды осы кітапханалардың бірінен үйренген.

КЕРЕК ДЕРЕК

ГҮЛ КҮТІМІНЕ ҚАТЫСТЫ ЛАЙФХАКТАР

Бүгінде отбасында гүл өсіру үй шаруасының бір бөлігіне айналған. Үйде өсірілген гүл ауаны тазартып, адамға демалыс сыйлайды.

Ендеше, үй ішін ластамайтын әрі гүлді уламайтын, гүл егілген топырақтағы азықтық құрамды арттыратын, гүлдің өсіп-жетілуін жақсартатын, зиянды жәндіктерді жоятын қарапайым әдістерді таныстырамыз.

Өсімдік күлін себу
Шөп-шалаң, ағаш бұтағын жинап келтіріп өртегеннен кейінгі қалдық күлін түбектегі гүл егілген топырақтың бетіне үнемі сеуіп тұрса, гүлдің шіру дертінің өрбүйн өнімді түрде тежейді әрі түбектегі топырақтың калий құрамын молықтырып, гүл сабағын жуандатуға, гүлдің түсін қанықтырып, гүл түйінін үлкейтуге өсер етеді.

Өсімдік күлі суымен суару
Бір литр суға бір келі өсімдік күлін салып, 1-2 шылағаннан кейін, судағы лас, артық заттарды алып тастап, сүзінді сумен суаратын болса, гүлге түскен битті жоюға болады.

Сода ерітіндісін шашу
Асқа істетілетін 0,1% сода ерітіндісін гүлге 5-7 күнде бір рет бүркіп, шашса, гүлге түскен ақ тозаң дертін жоюда өнімділігі 85% жоғары болады.

СӨЗ ЖОҚ

Шығыс шағын ауданындағы «Нұр» көшесінің бойы.

Шығыс шағын ауданындағы «Пастер» көшесінің бойы.

Суреттерді түсірген: А. НАЗЫМ.